

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 81 · 15. mai
Sesjonen 2023–2024

Møte onsdag den 15. mai 2024 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 81):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Sak nr. 1 [10:00:12]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:00:13]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Trygve Slagsvold Vedum, Tonje Brenna og Jan Christian Vestre vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Tina Bru.

Tina Bru (H) [10:00:41]: Hjemme hos meg pleier vi å si at hvis man gjør noe tre ganger, blir det en tradisjon. Finansministeren er på god vei til å skape en helt ny budsjettradisjon i Norge. I stedet for et revidert budsjett legger finansministeren frem et reparert budsjett midtveis i året, og reparasjoner er som kjent dyre.

I fjor måtte finansministeren avlyse statsbudsjettet i februar fordi han bommet på anslaget på prisveksten. Det ga en ekstraregning på 35 mrd. kr. I år øker utgiftene med til sammen 25 mrd. kr. Noe av dette er økt satsing på Ukraina og Forsvaret, og det er vi enige om, så la meg komme finansministeren i forkjøpet med å si at dette er helt nødvendig å gjøre. Jeg forstår at man må fylle på penger til dette nå – selv om man selvfølgelig kunne ha prioritert mer til dette allerede i statsbudsjettet, slik vi gjorde – men regjeringen har også foreslått milliarder til flere andre ting. Blant annet vil regjeringen kjøpe privat kapasitet for å ta ned sykehuskøene, og de vil satse mer på politiet. Dette ville ikke regjeringen prioritere i statsbudsjettet i høst da Høyre foreslo mer midler til nettopp dette. Da var det viktigere med flere politikontor enn politifolk, og det var viktigere med ideologisk kamp mot private i helsetjenesten enn å få ned køene. Så de problemene vi ser nå, har regjeringen klart å skape helt selv.

Regjeringen har tidligere brukt mye tid på å reversere vår politikk, og nå har regjeringen startet med å reverse sin egen politikk og sine egne budsjetter. Det er uforutsigbart, og regjeringen klarer ikke å holde kontroll med kostnadene. Nye, permanente kostnader blir bare lagt på toppen av alt annet. Jeg er glad for at regjeringen svinger mot høyre, men jeg synes det er dumt at

det skjer etter en kraftig venstredreining, som vi nå ser har kostet oss mye.

Spørsmålet er: Var ikke finansministeren klar over disse utfordringene allerede i fjor? Så han ikke behovet for å bekjempe gjengene, ansette flere politifolk, få ned køene i sykehusene og styrke Forsvaret allerede i fjor?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:02:48]: Det er helt avgjørende viktig for Norge nå at vi gjør det som regjeringen gjør, at vi har en tung satsing på det norske forsvaret. Det ville vært uansvarlig ikke å gjøre det.

Vi har hatt en tung prosess med en forsvarskommissjon og en totalberedskapskommisjon. Vi har jobbet med langtidsplanen sammen med Stortinget. Vi hadde en felles analyse om at vi nå måtte bygge og styrke det norske forsvaret, og derfor gjør vi det. Det bruker vi 7 mrd. kr på i revidert nasjonalbudsjett – for å trygge Norge.

Når vi nå ser nyhetsbildene fra Ukraina, senest i dag, og når Norge som land har blitt utfordret på å være med på å stille opp i en internasjonal allianse for å kjøpe luftvern, ville det vært helt uansvarlig om Norge ikke var med på det – det er 4 mrd. kr som går til det – i tillegg til andre typer initiativ vi er med på for å styrke det ukrainske forsvaret. Det er både etisk rett, og det er også i vår egeninteresse. Det er absolutt i Norges egeninteresse som naboland til Russland at vi stiller opp.

Så har Senterpartiet, Arbeiderpartiet og Høyre hatt litt ulike syn i diskusjonen om norsk politi. Høyre har f.eks. hatt mye mer åpning for narkotikabruk, noe vi er dypt, dypt uenig i. Det vi nå gjør på politiområdet ved at vi øker politibudsjettet og setter inn mer kraft mot gjengkriminalitet, er rett, og det er nødvendig.

Det som er mest gledelig for folk i dette budsjettet, er at vi nå ser at prisstigningen er på vei ned, at lønningene er på vei opp, at ledigheten er lav, og at 2024 blir et år der alt ligger til rette for at det igjen blir reallønnsvekst. Det er veldig, veldig bra. Alt ser ut til at vi kommer oss igjennom denne perioden – som har vært veldig røff for veldig mange – med lav ledighet og med trygghet for folk. Folk beholder hus og hjem. Og så må vi satse på trygghet for Norge, og det gjør vi i dette budsjettet.

Tina Bru (H) [10:04:41]: Jeg ser at det ikke hjalp så mye at jeg prøvde å komme finansministeren i forkjøpet ved å være helt enig i nettopp den beskrivelsen han nå gir, om hvor viktig det er å styrke Forsvaret, og hvor viktig det er at vi stiller opp for Ukraina. Det sa jeg i mitt innledningsspørsmål, for det er jeg helt enig i. Jeg har aldri sagt at det er uansvarlig. Jeg har heller ikke kritisert det, verken i går, da vi møttes i flere debatter, og heller ikke her i dag.

Men finansministeren svarer jo ikke på det som var spørsmålet mitt, for disse utfordringene kjente vi også i fjor. Man kunne jo valgt å legge inn mer til Forsvaret allerede i fjor. Det gjorde Høyre – vi la inn 1,3 mrd. kr mer til Forsvaret i vårt alternative statsbudsjett. Men regjeringen valgte også å bruke penger på en masse andre ting i statsbudsjettet i fjor: gratis ferje, oppsplitting av fylker, å kjøpe en gård i Trøndelag. Det manglet ikke på andre ting å prioritere, og man kunne jo da ha prioritert det viktigste først.

Når skal finansministeren slutte å være kronisk på etterskudd med å løse utfordringene som vi alle er enige om at vi står i, sånn at vi kan få reviderte budsjett, istedenfor reparerte budsjett, som vi nå får?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:05:41]: Jeg skjønner at man skal ha billig politisk retorikk, der man sier at man f.eks. skal kjøpe en gård i Trøndelag. Det er et areal som er 2,5 ganger større enn Oslo, så det er jo det at vi ønsker nasjonal kontroll. Denne regjeringen er for nasjonal kontroll, og vi tror det er klokt at vi har kontroll på den typen områder.

I dette budsjettet handler det om at det er ca. 60 mrd. kr vi som samfunn må finne, som er direkte relatert til den forferdelige krigen i Ukraina. Det har vi funnet. Vi mener at når vi har hatt den dype analysen rundt norsk forsvar, med en forsvarskommisjon og en totalberedskapskommisjon, ville det vært uansvarlig ikke å legge på de midlene nå i revidert nasjonalbudsjett, når krigen herjer i Europa. Det er derfor dette store løftet skjer – altså 7 mrd. kr til å styrke det norske forsvaret og 6 mrd. kr til å styrke det ukrainske forsvaret. Det er et kjempestort løft. Det er de største summene, men det handler om din og min trygghet, og jeg tror ikke Høyre egentlig er imot det, men de prøver å skape et politisk spill rundt det.

Tina Bru (H) [10:06:45]: Jeg vet ikke hvem finansministeren tror han står og har en debatt med. Jeg har jo ikke ment noen av de tingene som han nå står her og sier at vi må være enig i. Jeg sier jo nettopp at ja, det er riktig å stille opp for Ukraina. Jeg er helt enig i det, men han vil jo ikke svare på noen av de tingene som jeg faktisk spør om.

Jeg spør om hvorfor man først nå har innsett, på en del av disse andre områdene, at det trengs mer til. For hva er det man først nå har innsett? Man har innsett først nå at helsekøene er for lange, så her gjør man en politisk snuoperasjon og inviterer private inn – fint. Man har innsett først nå at kriminaliteten i Norge øker. Man har innsett først nå at Forsvaret trenger enda mer penger enn det som lå i statsbudsjettet. Man har innsett først nå at det blir flere flyktningankomster enn det som lå i anslagene. Og nå har man innsett at man må bruke

penger på å reversere finansieringen i friskolene. Man reparerer på ting som man burde innsett allerede i fjor. Hvorfor er det så utrolig vanskelig for finansministeren å ta selvkritikk på at vi var kjent med flere av disse utfordringene allerede i fjor? Og da holder jeg Ukraina utenfor, bare for å være helt klar på det, slik at jeg kan få et svar på noe av det andre.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:07:46]: Den avgåtte statsministeren, Erna Solberg, omtalte NATOs 2-prosentmål litt uærbødig som «tull» da hun ble intervjuet om den tunge prioriteringen vi hadde av NATO-alliansen i 2015. Jeg mener at det var en veldig uklok uttalelse av den avgåtte statsministeren. Det merket vi også da Høyre hadde ansvaret for forsvarsbudsjettene. Det ble ikke noen tung satsing på forsvar da Høyre hadde ledelsen. Da Senterpartiet og Arbeiderpartiet overtok regeringsmakten, sa vi at vi ønsker å nå NATOs 2-prosentmål, vi ønsker å gjøre det grundig, og vi har den opptrappingen. Det er nødvendig, og det er rett. Og det er det som er den store sumendringen i dette budsjettet, at vi har den tunge forsvarssatsingen, som det nå virker som at også Høyre endelig er enig i.

Så har vi fått en helseminister som – sammen med regjeringen – har sagt at vi har noen klare mål: å få ventetidene ned og sørge for at vi styrker helseberedskapen rundt i Norge. Det mener jeg er klokt, og det mener jeg er rett.

Tina Bru (H) [10:08:47]: Det var også rekordhøye forsvarsbudsjetter under Solberg-regjeringen, så dette er noe vi er helt enig i at vi skal fortsette opptrappingen av. Det er helt nødvendig i den tiden vi står i nå. La det ikke være noen tvil om det.

Jeg tror jeg må prøve å gå videre med noen andre spørsmål, for jeg får jo ikke svar på det jeg spør om. I statsbudsjettet i høst tok regjeringen inn 9 mrd. kr i engangsinntekter ved å bruke penger som staten hadde satt av til å dekke tap under pandemien, og som hadde stått ubrukt. Regjeringens eget finanspolitiske råd kom med ganske skarp kritikk og kalte det en selektiv anslagsendring som strider mot intensjonen bak handlingsregelen og god budsjettpraksis. Rådet var altså kritisk til at disse engangspengene ble brukt på permanente utgifter. Nå ser vi at regjeringen igjen tyr til akkurat samme grep, hvor de henter 8 nye milliarder i engangspenger, ubrukte pandemipenger, til å dekke over varige utgiftsøkninger. Mener finansministeren at dette er klokt? Mener han det er klokt å bruke totalt nesten 20 mrd. kr i engangspenger i 2024 for å finansiere permanente utgiftsøkninger i årene fremover?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:09:46]: Vi følger helt normal budsjettpraksis. Når Eksfin sier at vi

ikke lenger trenger den tapsavsetningen på den måten, så tas det inn i budsjettet. Og hvis man først begynner å kalle det engangspenger, kan man si at det finansierer f.eks. rakettkjøp til Ukraina. Jeg er veldig uenig i at vi skal si at noen penger er engangspenger, og at andre ikke er det. Man må heller tenke: Hva er helheten i budsjettet?

Så ser vi at den måten dette budsjettet er lagt opp på, er ansvarlig og trygt. Man ser at prisveksten er på vei ned. Vi er godt under handlingsregelen. Vi er på 2,7 pst., og selv om vi må bruke 60 mrd. kr til Ukraina-relaterte utgifter, er det et handlingsrom – opptil 3-prosentsen – på 50 mrd. kr. Det er mange tall som går opp og ned i et budsjett. Noe av det mest gledelige som skjer i dette budsjettet, er f.eks. at strømstøtten går ned med nesten 5 mrd. kr fordi strømprisene i Norge er lave. Sånn vil det være, med variasjoner i løpet av et år, og derfor har vi det budsjettet.

Tina Bru (H) [10:10:50]: Om man kaller det oljepenger, eller om man kaller det engangspenger, er egentlig det samme for meg, for det er det samme. Poenget er at dette er penger vi ikke kan belage oss på at alltid er der. Det som spiller en rolle, er hva man bruker for å dekke inn de utgiftene man har.

Dette er et problem, og det kommer til å bli et stadig større problem i årene fremover fordi kostnadene våre bare øker og øker, og da er det viktig å ha en finansiering av det som er varig. Vi kan ikke belage oss på at det kommer til å dukke opp magiske penger i hvert eneste budsjett hvert eneste år. Bare for å illustrere poenget: Nå vet vi allerede at regjeringen heldigvis har tenkt å fjerne den ekstraordinære midlertidige arbeidsgiveravgiften. Den utgjør 10 mrd. kr på statsbudsjettet. Da er vi egentlig oppe i 30 mrd. kr som må dekkes inn neste år, og som foreløpig har blitt løst med at man fant noen penger i en skuff. Sånn kan vi ikke budsjettere i dette landet, også fordi de langsiktige utfordringene kommer til å bli større og større. Vi skal løse klimautfordringene. Vi skal fortsette å styrke Forsvaret. Vi skal få ned helsekøene. Folkestrygden vokser og vokser. Dette er ikke en praksis vi kan holde oss med. Så igjen: Skal man lytte til råd fra sitt eget finanspolitiske råd?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:11:53]: Vi budsjetterer akkurat likt som da Høyre hadde finansministeren, eller da Siv Jensen var finansminister, og da Kristin Halvorsen var finansminister. Det er det samme systemet som ligger der, og det er et veldig solid system, kanskje et av de mest bærekraftige økonomiske systemene i verden. Det er slik som den svenske sentralbanksjefen sa i forrige uke, at norsk økonomi er helt verdensledende. Så det er et veldig solid system. Vi følger akkurat de samme vilkårene.

Men det er også ting som går opp og ned. For eksempel går utbytteinntektene veldig ned i dette reviderte budsjettet, mer enn vi trodde i fjor, og det er også mange milliarder i størrelse. Sånn er det. Og det er, akkurat som i flere av Høyres budsjettforlik, store inntekter fra Statkraft. Så det er ulike variasjoner, men over tid er det både engangsinntekter og engangsutgifter. Det er solid, det er trygt, og det er innenfor rammeverket. Vi fører en økonomisk politikk der vi nå ser at prisveksten er på vei ned, at lønningene er på vei opp, at ledigheten er lav, og at det norske folk er på et mye bedre sted nå og har bedre framtidsutsikter enn en hadde for ett år siden.

Tina Bru (H) [10:12:56]: Ja, utbytter går opp og ned, og innimellom vil man ha et mindreforbruk som man kan benytte til andre ting, men det er snakk om 20 mrd. kr i 2024 – 20 mrd. kr i penger som vi bare har nå. Dette er et problem. Hvis fondet skulle falle i verdi, vil man ikke kunne bruke like mange oljemilliarder i et budsjett som det man gjør nå. Grunnen til at vi holder oss under handlingsregelen, er jo bare at fondet er blitt så stort, og da har man rom for å bruke veldig mye. Det er også derfor oljepengebruken fortsatt er på 2,7 pst., selv om den nå øker, fordi fondet har økt bare siden statsbudsjettet ble lagt frem i fjor.

Dette er ikke noe vi kan holde oss med inn i fremtiden. Vi må planlegge for en fremtid hvor vi ikke har det sånn, for hvis ikke vil nettopp det finansministeren her står og snakker om, det solide systemet vårt, være i fare. Da kan man ikke fortsette å tenke at man skal dekke varige utgiftsøkninger med midlertidige penger som man strengt tatt bare kan tenke at man har nå.

Spørsmålet er: Når kommer finansministeren til å evne å prioritere? Når skal han vise frem at han har en plan for å løse de langsiktige utfordringene som vi alle er enige om at vi har, og at de ikke kan løses med noen koronapenger? Det hadde også vært interessant å få vite hvor mange koronapenger som er igjen, og som vi kan bruke de neste årene.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:14:03]: Vi tok ganske tøffe prioriteringer høsten 2022. Da kom vi tilbake igjen etter sommeren og så at kostnadene for staten økte med ca. 100 mrd. kr, og vi så at det ikke var mulig bare å øke oljepengebruken, for det ville vært uansvarlig og uklokt. Da tok vi noen tøffe valg.

Punkt én var at vi mente at vi ikke kunne øke skatten for folk flest. Derfor har 80–85 pst. av befolkningen fått lavere eller lik skatt. Vi tenkte at vi ikke kunne kutte i støtteordninger når folk opplevde fattigdom. Derfor innførte vi den midlertidig økte arbeidsgiveravgiften, derfor innførte vi et høyprisbidrag, og derfor utsatte vi noen store offentlige byggeprosjekter, noe som gjorde at vi kunne iverksette mange målrettede tiltak for folk, og

vi innførte en grunnrenteskatt på havbruk, noe som skapte bråk. Det var en tøff prioritering.

Takket være den prioriteringen vil alle norske barnefamilier, inkludert Tina Brus, oppleve at barnehage-regningen går ned nå i august. Det er å prioritere. De som har hatt aller sterkest rygg, bidrar altså litt mer, og alle norske barnefamilier får bedre råd. Det er en klok prioritering, som Senterpartiet og Arbeiderpartiet har fått til sammen.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:15:17]: Folk og bedrifter har lite å juble for i det reviderte budsjettet som er fremlagt, og vi ser at vi har en veldig utfordrende utvikling for svært mange i Norge. Antall inkassosaker har økt med 15 pst. i årets fire første måneder, sammenlignet med tilsvarende i fjor. Forsker Christian Poppe ved SIFO har presentert – som vi så på Debatten i går – en dyrtidsrapport fra Husbanken som viser at langt flere nå er økonomisk utsatte. De sliter, og de er utrygge økonomisk. Det er 50 pst. som er definert til å være i en utrygg økonomisk situasjon.

I opposisjon var partileder Trygve Slagsvold Vedum veldig opptatt av å fortelle om skatteutt og hvordan han skulle bidra til bedre økonomi for folk flest. Så langt har vi egentlig sett mest til skatte- og avgiftsøkninger med denne regjeringen. Når kommer de forespeilede skatte- og avgiftskuttene? Ser finansministeren at folk nå har behov for hjelp i en veldig krevende situasjon?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:16:24]: Hovedjobben i litt over to år nå har vært å få Norge raskest mulig gjennom denne tøffe perioden. Den har vært veldig tøff for mange enkeltpersoner og også krevende for oss som samfunn. Hva er det som har skapt mange av de store problemene? Det er den høye prisveksten, som har gjort at reallønningene til folk har gått ned istedenfor opp. Hva ser vi i dette budsjettet? Jo, at prisveksten er på vei ned og lønningene er på vei opp – uten at vi har hatt den krasjlanding vi fryktet. Hovedfrykten vår var at det samme som skjedde på slutten av 1980-tallet og starten av 1990-tallet, skulle skje: stor arbeidsledighet, folk måtte gå fra hus og hjem, kjempestore sosiale problemer. Nå har vi lav ledighet, lønningene er på vei opp, og prisene er på vei ned, så vi er på et helt annet sted.

Likevel må vi bruke målrettede tiltak mot dem som trenger det mest. For eksempel vil barnefamilier nå i august oppleve at barnehageprisene går enda mer ned. Det er en politisk prioritering som Fremskrittspartiet i utgangspunktet var imot, for de mente det var feil å innføre grunnrenteskatt på havbruk. Det blir også gratis kjer-netid på SFO for tredjeklassinger. Det hjelper konkret spesielt barnefamilier som trenger det.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:17:31]: Norge har fortsatt veldig høy prisvekst sammenlignet med mange andre land i Europa, men det er også andre negative utviklingstrekk i norsk økonomi, f.eks. jobbveksten, som er dramatisk redusert. Antall nye jobber er redusert med 81 pst. det siste året, og det er fortsatt slik at de fleste nye jobbene skapes i det offentlige, på bekostning av det private. Den offentlige utgiftsveksten er høy.

Vi har ikke hatt lavere jobbvekst på nesten ti år, til tross for sterk befolkningsvekst. Det er altså et sterkt misforhold mellom det regjeringen påstår om hvordan det står til i økonomien, og hvordan den faktiske situasjonen er. Antall konkurser øker, spesielt innen enkeltbransjer som bygg og anlegg, og det etableres langt færre nye foretak nå enn tilsvarende i fjor. Hvilke tiltak kan finansministeren konkret peke på i revidert budsjett som vil bidra til å snu denne utviklingen?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:18:31]: Først må vi se litt på premisset i spørsmålet, for hva er de faktiske tallene? Det har blitt skapt ca. 135 000 nye arbeidsplasser i Norge i løpet av de siste årene. Det er et høyt tall, og det er utrolig mange flinke bedrifter som har vært med på å skape de arbeidsplassene. Sist jeg sjekket, var 90 pst. av de arbeidsplassene i privat sektor. Norske bedrifter har satset, de har investert, og de har ansatt.

Det var rekordhøye investeringer i norske fastlandsbedrifter i fjor. De lå på et veldig høyt nivå – mye høyere enn da Fremskrittspartiet styrte – og også i år vil investeringene i norske fastlandsbedrifter være veldig høye.

Ledigheten er nå på rundt 1,9 pst., og vi tror den kommer til å bli på rundt 2 pst., så det er lav ledighet. Det er hovedjobben vår framover. Det er lav ledighet nå, selv om den ukrainske delen av befolkningen begynner å bli en del av ledighetsstatistikken. Så jobb nummer én er å holde ledigheten lav, få prisveksten ned og få høyere lønnsvekst, som gjør at de som er på jobb, kommer til å sitte igjen med mer i lommeboka. Det er hele målet vårt.

Roy Steffensen (FrP) [10:19:46]: Representanten Bru nevnte at det er en tradisjon at statsråden kommer med store endringer i revidert statsbudsjett. Noe som også er tradisjon, er at statsråden ved hver eneste anledning sier at nå skal folk få det bedre, nå skal folk få bedre råd, og det er også en tradisjon at spådommene til statsråden slår feil gang på gang på gang. Det er kanskje ikke så rart, for i en tid hvor vi har opplevd enorme prisøkninger på mat, strøm og drivstoff, har vi også fått rekordhøye skatte- og avgiftsøkninger i landet. Nå gjen-tar statsråden budskapet om at nå skal folk få bedre råd. Føler statsråden seg trygg på at spådommen endelig skal slå til, og at folk skal få bedre råd i 2024?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:20:48]: Målet for regjeringen, og for Senterpartiet og Arbeiderpartiet, har hele tiden vært trygghet for folk og trygghet for Norge. Det har vært en helt spesiell tid med den krigen som raser utenfor døren vår, og som har slått inn på veldig, veldig mange måter.

Det aller viktigste er å holde ledigheten lav. Frykten vår var at vi skulle få stor, stor arbeidsledighet hvis vi gjorde feil. Nå er ledigheten lav. Jeg regner med at Steffensen også har sett anslagene til både Det tekniske beregningsutvalget, SSB og Norges Bank og regjeringens anslag, som vi la fram i går. Det som er så bra, er at nå mener alle de tunge miljøene at prisveksten er på vei ned, og at lønnsveksten blir høyere. Det er veldig, veldig bra. Så hvis det ikke skjer noe helt ekstraordinært, ligger alt til rette for at 2024 blir et år der folk igjen får real-lønnsvekst, og det er bra.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:21:51]: Budsjettdebatter er en slags repriseøvelse. Jeg skal ikke skryte på meg at jeg selv bestandig klarer å være kreativ eller å finne opp hjulet fra år til år, men er det noe vi har hørt de siste årene, er det at partier på høyresiden kritiserer offentlig pengebruk, egentlig bare generelt. I etterkant bruker de gledelig de samme pengene på sine egne prioriteringer. Det å revidere et budsjett handler jo om å ta hensyn til hvordan norsk økonomi har utviklet seg fra før jul til nå. Noe av det regjeringen gjør, er å øke oljepengebruken. Rødt mener det er fornuftig. Man har viktige satsinger å bruke pengene på som man burde gjøre nå – for å trygge Norge og for å styrke hjelpen vår til Ukraina.

Kan finansministeren gi hovedgrunnene til at man mener det er riktig å bruke de ekstra pengene nå, og som er grunnen til at man ikke kunne bruke de ekstra pengene i november/desember? Hvordan har norsk økonomi utviklet seg det siste halvåret?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:22:53]: Det er mange gledelige tall, som vi har vært innom et par ganger før også. Vi ser at prisveksten er på vei ned, at ledigheten holder seg lav, og at vi i år ligger an til å få et lønnsoppgjør med reallønnsvekst. Det er veldig, veldig bra. Men hovedgrunnen til at vi nå bruker mer penger, er å trygge Norge. Regjeringen satte i gang et tungt arbeid med en gang vi gikk inn, for vi mente at den nasjonale beredskapen var for dårlig. Vi satte ned en totalberedskapskommisjon og en forsvarskommisjon. Det var det første vi gjorde, før krigen startet. Vi har hatt en tung prosess med alle partier på Stortinget, inkludert Rødt, som også har bidratt veldig konstruktivt inn i den prosessen. Vi la fram en langtidsplan, som jeg opplever det er bred støtte for. Da vi la fram langtidsplanen, sa vi at vi kom til å begynne opptrappingen med en gang, og

det gjør vi nå under revidert nasjonalbudsjett, for vi mener det er viktig å ha et sterkt norsk forsvar og være en god alliert i NATO. Det er den aller tyngste prioriteringen i dette budsjettet. Samtidig kan vi glede oss over at hverdagsøkonomien til folk igjen ser ut til å bli lite grann lysere.

Marie Sneve Martinussen (R) [10:23:52]: Det er veldig gode grunner til å øke oljepengebruken, og en av dem er at arbeidsledigheten har økt i Norge, og at det gjør at det er mer rom for å øke aktiviteten.

En av næringene Rødt har vært mest bekymret for, er bygge- og anleggsnæringen. I mars fikk vi med oss hele Stortinget på et vedtak om at man skulle analysere byggenæringen. I en tekstboks på side 22 i revidert nasjonalbudsjett har finansministeren levert en slags analyse, som jeg leser som at dette ikke er et så stort problem, og at det kommer til å gå over av seg selv. Jeg reagerer på at man i revidert budsjett ikke har et eneste nytt tiltak for byggenæringen, ingenting til Husbanken, selv om den er tom, og ikke noe til energieffektivisering, og at kuttet til å bygge flyktningboliger i årets budsjett heller ikke er rettet opp. Dette handler om arbeidsledighet, kompetansen til bygningsarbeidere og at man trenger boligene. Krisen på 1980-tallet, som finansministeren sa vi skulle unngå å komme i, handlet nettopp veldig mye om boligmarkedet, om priser som rett og slett gikk helt av hengslene og ikke hang sammen med økonomien til folk, og om en masse arbeidsfolk som mistet jobben. Er ikke finansministeren bekymret for å havne der igjen?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:24:59]: Når man ser i det dokumentet som Rødt-lederen viser til, ser man at vi også har oppjustert vekstanslaget for norsk økonomi for i år og for neste år. Det er to hovedgrunner til det. Den ene er reallønnsveksten og at man også ligger an til å få flere boliginvesteringer. På anleggssiden er det i veldig stor grad offentlige prosjekter som er den store driveren. Innen bygg er det selvfølgelig summen av det offentlige, men også av alle privatpersoners enkelte valg. En av hovedanalysene nå er at man er i gang, at det begynner å bli mer nyboligsalg, at flere nå begynner å vurdere å skifte ut taket, gjøre etterisolering og ulike tiltak, og at man får mer aktivitet innen bygg. Dette er en næring jeg er veldig opptatt av. Blant annet i det som ligger på forsvarsminister Grams område, vil det også være satsinger på byggesiden. Men det aller, aller viktigste nå er at man ser at det er en vei inn i lysere tider for økonomien, og det vil også skape aktivitet i byggenæringen.

Sveinung Rotevatn (V) [10:26:17]: Det er tydeleg at når det gjeld finansministerens plan for å spinne revidert nasjonalbudsjett, er svaret: Ukraina og forsvar –

kva var spørsmålet? Men det er også mange andre utgiftsaukar i dette reviderte nasjonalbudsjettet, som representanten Bru forsøkte å få svar på, og som ho ikkje fekk. Forsvar og Ukraina er stort, det er 14 mrd. kr, men regjeringa sine satsingar er ikkje totalt 14 mrd. kr; dei er 25,8 mrd. kr. Det er altså 11,8 mrd. kr her som ikkje har noko med forsvar eller Ukraina å gjere.

Når oljepengebruken aukar med 9 mrd. kr for å finansiere dette, er eigentleg analysen ganske enkel: Ein kunne satsa på forsvar og Ukraina utan å auke oljepengebruken med ei einaste krone. Likevel vel finansministeren å gjere det. Då vil eg på nytt stille spørsmålet: Kvifor det? Det er fint om svaret inneheld andre ting enn Ukraina og forsvar.

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:27:14]: Det er helt nødvendig det vi gjør i revidert budsjett. Hvis Venstre mener det er feil å gjøre det vi gjør på sykehus, får de legge det inn i sitt budsjett. Hvis Venstre mener det er feil det vi gjør på politi, får de legge det inn i sitt reviderte budsjett. Det er en ærlig prioritering.

Så er Senterpartiet og Arbeiderpartiet helt grunnleggende uenig i det vi så i Venstres budsjett i fjor høst. Hva var det Venstre kuttet i? Jo, det var enorme beløp på kutt i sykelønn, det var kutt i AFP, altså for sliterne, det var milliardbeløp i sykelønn, milliardbeløp for sliterne, og det var kutt for gifte og samboende pensjonister. Det syntes Venstre var måten å stramme inn på. Hvis man ser på Venstres alternative budsjett, var det egentlig de syke, sliterne og gifte og samboende pensjonister som skulle betale regningen. Den måten vil ikke Senterpartiet og Arbeiderpartiet stramme inn på, og det tror jeg heller ikke det norske folk vil. Venstre og Høyre har en utrolig hang til å kutte i en del av den typen ordninger, og det er jeg helt uenig i.

Sveinung Rotevatn (V) [10:28:14]: Sjukepengeutbetalingane aukar med 3,5 mrd. kr i dette RNB. Viss vi legg på AAP, er det like mykje som forsvarssatsinga, men det skal vi kome tilbake til.

Eg vil òg tilbake til hausten og budsjettet som kom då. Då eg i framleggingsdebatten i haust peika på at det var ein veldig auke i oljepengebruken, svarte finansministeren:

«Vi skal være bekymret for den underliggende utgiftsveksten i budsjettet, for det skal være bærekraftig over tid.»

Då er det viktig å hugse på at dette budsjettet legg opp til ein underliggjande utgiftsvekst på 0,7 pst. Det at den underliggjande utgiftsveksten var på 0,7 pst., var finansministerens kontinuerlege svar på at det ikkje var så farleg at oljepengebruken auka mykje. Så då trur eg det kan vere av interesse om finansministeren kunne fortelje Stortinget kva som no er den underliggjande ut-

giftsveksten, etter at han har revidert budsjettet. Og er den høgare eller lågare enn under den førre regjeringa?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:29:12]: Jeg må komme tilbake med et helt presist svar på det. Utgiftsveksten er litt høyere, og hvis man sammenligner med den perioden som Venstre og Solberg-regjeringen satt, mener jeg den er litt lavere enn den underliggende utgiftsveksten som var da. Jeg må kvalitetssikre det, men det er det jeg mener lå til grunn.

Den utgiftsveksten vi nå gjør på forsvar, som er den største, den er 100 pst. nødvendig. Det er helt nødvendig, det vi gjør. Man kommer til å se at utgiftsveksten ligger på et moderat nivå, men det vi gjør, må vi gjøre. Jeg regner med at også Venstre kommer til å støtte det.

Den inndekningen som Venstre hadde før jul, er helt useriøs. Å gjøre den typen store kutt i pensjon, sykepenger og AFP over natten mener jeg er en utrolig brutal måte å gjøre opp budsjettet på. Det vi gjør nå, mener jeg er riktig og nødvendig.

Sveinung Rotevatn (V) [10:30:13]: Det vi gjer, må vi gjere, seier finansministeren. Må vi reversere domstolsreforma? Må vi bruke meir pengar på riksveggar? Må vi auke i CO₂-kompensasjonsordninga? Dette er politikk. Dette vel dei å gjere.

Eg skal hjelpe finansministeren med talet: Den underliggjande utgiftsveksten var 0,7 pst. då han la fram sitt budsjett. No er han 2,5 pst. Det står i hans budsjett. Det er ein høg underliggjande prisvekst, og han er høgare enn under den førre regjeringa.

Mitt neste spørsmål fekk finansministeren mange gonger i går utan å svare på det. No legg ein altså opp til eit budsjett som er meir ekspansivt – 0,7 pst. – enn det Noregs Bank la til grunn i det høgaste anslaget sitt. Då er spørsmålet: Vil det isolert sett gjere det enklare å senke renta, eller isolert sett vanskelegare å senke renta?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:31:06]: Hvis en ser på dette budsjettet, har vi en oljepengebruk og et uttak fra fondet på 2,7 pst. I den siste rapporten fra Norges Bank var det på 2,8 pst. Hvis vi ser på prisvekstanslagene i revidert nasjonalbudsjett, har det vært tre anslag – fra Norges Bank, fra SSB og fra regjeringen. De ligger egentlig helt likt – fra 3,8 pst. til 4 pst. Det er veldig, veldig likt. Vekstbanen når det gjelder prisvekst i vårt budsjett, er at den skal ned på 2-tallet neste år, akkurat i samsvar med det mandatet som Norges Bank har: at vi skal få prisveksten ned. Det er deres jobb. Vi ser at det nå går i den retningen, at vi er på et mye bedre sted, et mye tryggere sted når det gjelder både rammene i finanspolitikken, rammene for lønnsoppgjøret og hvordan prisveksten går, og at vi igjen kan oppleve at folk får bedre råd – det er hele målsettingen – og ha lav ledighet.

Sveinung Rotevatn (V) [10:32:08]: Ein del av den underliggjande utgiftsveksten i dette budsjettet er utgiftene til sjukefråvær, så eg vil gjerne stille eit oppfølgingsspørsmål til arbeids- og inkluderingsministeren.

Det går no fram av revidert nasjonalbudsjett at utgiftene til sjukepengar aukar med 3,5 mrd. kr i år – meir enn det ein har trudd. Under denne regjeringa har utgiftene til sjukefråvær auka med 21,5 pst., og det er korrigert for løns- og prisvekst. I tillegg kjem utgiftsaukane på arbeidsavklaringspengar osv. Når ein snakkar om at ei av hovudsatsingane er Forsvaret, er det altså slik at ekstraavgiftene til sjukefråvær og arbeidsavklaringspengar er om lag like store som heile forsvarssatsinga. Svaret til arbeids- og inkluderingsministeren på dette i media har vore at IA-avtalen no skal reforhandlast, og då skal nok alt verte så mykje betre. Men IA-avtalen har jo vore reforhandla kontinuerleg i 20 år, utan at det tilsynelatande har påverka sjukefråværet, som er stabilt høgt, og som no er på sitt høgaste nivå, utanom toppen i pandemien. Spørsmålet er: Har regjeringa ein plan for å få ned sjukefråværet?

Statsråd Tonje Brenna [10:33:12]: Det er jo alltid spennende å høre den litt selektive historiefortellingen, for det hører også med til de tallene som helt presist presenteres fra representanten, at vi styrer på den borgerlige regjeringens IA-avtale. Her tror jeg at vi – alle partier – skal være ærlige om at det ikke finnes noen enkel løsning på hvordan vi får sykefraværet ned, men at Venstre og representanten er helt uten ansvar for det resultatet vi akkurat nå ser på sykefravær, stemmer ikke. Det er en IA-avtale som ble inngått under den borgerlige regjeringen.

Grunnen til at vi har den typen avtaler, er jo at ingen av oss kan fjerne den typen utgifter med et pennestrøk, med unntak av hvis vi fjerner rettighetene og trykgheten til folk. Det koster å ha en velferdsstat som vår. Det koster i form av kroner og øre å gi folk trykghet. Det koster i form av innsats å jobbe sammen med partene for å endre f.eks. sykefraværstatistikken. Derfor kan representanten fortsette med at det er et litt kjedelig svar fra undertegnende at vi, sammen med partene, skal jobbe for å fortsette å få fraværet ned, selv om det er krevende. Det er likevel det som er svaret.

Sveinung Rotevatn (V) [10:34:14]: Problemet er ikkje at svaret er kjedeleg, eg er ikkje her for å verte underhalden. Problemet er at svaret ikkje har nokon substans, for vi har erfaring med desse IA-avtalane og reforhandlingane av dei under skiftande regjeringar, og resultatet er at ein ikkje får ned sjukefråværet. Heile grunnen til at ein har IA-avtalane, er at ein ikkje vil snakke om sjølve ordninga, og då må ein gjere alt mogleg anna i staden for, som ikkje verkar.

Når statsråden no seier at det ikkje finst ei enkel løysing, er eg ikkje einig i det. Det finst ei forholdsvis enkel løysing, som til og med har ganske tung fagleg bakking, bl.a. frå ekspertgruppa til sysselsetjingsutvalet. Det er å endre sjukelønsordninga slik at arbeidsgjevarsida får eit lengre medfinansieringsansvar, og slik at arbeidstakarane etter seks månader får eit sterkare insentiv til å gå over til graderte sjukepengar, som vi veit fungerer. Dette har det vore ganske konsistente faglege anbefalingar om i mange tiår.

Då er spørsmålet: Når denne IA-avtalen no skal forhandlast, og det sikkert skal vere ein dialog med regjeringa: Vil ein utelukke å gjere nokon endringar i sjukelønsordninga?

Statsråd Tonje Brenna [10:35:17]: Den forhandlingen er med regjeringen. Det er helt åpenbart at regjeringen skal være med og diskutere hvordan vi får sykefraværet ned, og hva vi gjør med de ordningene vi har for at de skal treffe godt for folk, men også for å bidra til å nå IA-avtalens mål, som jo er redusert sykefravær.

Jeg tror det egentlig sier aller mest om partiet Venstre at diskusjonen om sykefravær blir en diskusjon om ja eller nei til sykelønsordningen. En kunne jo sett for seg at vi sa at vi ikke har noen utgifter til den norske velferdsstaten – fordi vi ikke har noen velferdsstat vi tilbyr folk. Det ville kanskje gitt god samvittighet i kroner og øre, men det ville vært ekstremt dyrt, både for folk som bor i landet vårt, og for oss som samfunn, om vi ikke hadde en velferdsstat.

Jeg deler bekymringene for utgiftene knyttet til sykefravær, men jeg er helt sikker på at skal vi få fraværet ned, må vi gjøre det sammen med bedriftene og sammen med arbeidstakernes organisasjoner. Regjeringen skal bidra med det vi bidrar med inn i IA-arbeidet, og jeg er også helt overbevist om at sykelønn og de ulike ordningene kommer til å være en del av det vi forhandler med partene om når vi skal ha en ny IA-avtale.

Presidenten [10:36:19]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Bård Hoksrud (FrP) [10:36:37]: Denne regjeringen har som kjent latt eldreomsorgen gå for lut og kaldt vann i tidligere budsjetter, og i revidert budsjett legges det heller ikke opp til noen satsing for å styrke eldreomsorgen. Etter et lite søk i revidert budsjett klarte jeg ikke å finne ordet «eldreomsorg» én eneste gang. Det sier vel alt.

Regjeringen har i løpet av tre år skrotet forsøksprosjektet med statlig finansiering av eldreomsorgen, lagt ned Eldreombudet og fjernet kravet om venteliste for sykehjemsplasser. Samtidig har det gått fra vondt til verre i eldreomsorgen – selv om regjeringen har gjort sitt

ytterste for å skjule fakta. TV 2 avslørte i fjor at nesten 3 000 sto på venteliste for å få plass, og antallet som hadde fått avslag på søknad om plass, hadde økt med 34 pst. de siste tre årene.

Det er ingen ting som tilsier at situasjonen har blitt bedre det siste året. Fremskrittspartiet hadde forventet at det lå inne klare satsinger på eldreomsorgen etter klare valgkamplofter fra statsministeren i fjor, og siden årets statsbudsjett ble regelrett slaktet fra flere hold. Jeg forventer ikke at den nye helseministeren husker den klare dommen fra flere over årets helsebudsjett, så jeg minner ham gjerne på det. Pensjonistforbundet kalte budsjettet «den store eldrebløffen», og deres leder, Jan Davidsen, mente det var en stor skuffelse for landets eldre og at en eldresatsing uten penger ikke var noen satsing. Eldreforsker Bjørn Lichtwarck var heller ikke imponert. Han sa: Norge styrer mot en varslet krise i eldreomsorgen, for det er 3 000 i sykehjemskø nå, og den kraftige økningen av eldre øker også behovet for sykehjemsplasser kraftig framover.

Mener helseministeren at regjeringen etter snart tre år har gjort Norge bedre i stand til å kunne sikre en varm, verdig og trygg eldreomsorg til alle de nye pleietrengende eldre, som også vil trenge det i tiden framover?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:38:30]: Takk for spørsmålet. La det ikke være noen tvil om at regjeringen jobber for et aldersvennlig samfunn. Vi skal ta godt vare på alle innbyggerne i vårt land, også pensjonistene, som har vært med på å bygge Norge og gjøre Norge til det flotte landet vi er. Derfor fører regjeringen en aktiv politikk for eldre, der vi tar i bruk mange virkemidler både for å skape trygghet, for å skape kvalitet i tilbudene og for å skape et mangfold, for som alle andre er eldre ulike mennesker med ulike behov. Noen vil ha behov for sykehjemsplass, noen vil ha behov for en trygg og god hjemmetjeneste, noen vil ha behov for andre boligtilbud, og alle vil ha behov for ulike aktivitetstilbud. Derfor har regjeringen lagt fram en omfattende reform som handler om å bo trygt hjemme. Derfor styrker regjeringen kommunebudsjettene også i år. Det er kommunene som har ansvaret for å tilby god eldreomsorg, og det at vi bruker de store pengene på de store oppgavene gjennom gode kommuneopplegg, gjør også at lokalpolitikere over hele landet kan prioritere en god og trygg eldreomsorg.

Vi ønsker og har allerede varslet at vi vil innføre en aktivitetsgaranti for eldre – én dør inn til kommunale tjenester. Vi satser nå tungt på velferdsteknologi fordi det gir eldre økt valgfrihet. Vi er opptatt av at eldre skal ha god ernæring, og vi lager en ny hjemmetjeneste med faste team styrt etter overordnede kvalitetsmål. Det er

behovene til den enkelte som skal være avgjørende, ikke stoppeklokken, for vi mener at relasjoner og god omsorg er viktigere enn minutter og tellekanter.

Vi bidrar også til økt bygging av sykehjem og heldøgns omsorgsboliger. Bare i år har vi foreslått et investeringstilskudd som kan gi om lag 1 500 heldøgns omsorgsplasser. Det er en del av regjeringens plan for å sikre at vi har en god eldreomsorg over hele landet.

Bård Hoksrud (FrP) [10:40:30]: Ja, her var det mye snakk, men under fjorårets valgkamp lovet statsminister Støre 1 500 nye sykehjemsplasser. Overraskelsen for mange da statsbudsjettet kom, var at det viste seg at de 1 500 plassene også inneholdt omsorgsboliger, og regjeringen har i årets budsjett fjernet øremerkingen av det statlige investeringstilskuddet for å sikre at det faktisk også blir nye, ekstra sykehjemsplasser, noe Fremskrittspartiet innførte i regjering. Da vet vi fra tidligere at en stor andel av investeringstilskuddet kommer til å bli brukt på å modernisere sykehjem og omsorgsboliger, altså ikke til nye plasser, som regjeringen lovte. Ifølge Husbankens oversikt over søknader om investeringstilskudd til omsorgsplasser er det kun 352 til nå i år, mens det var 1 100 i fjor. I tillegg er det svært bekymringsfullt at det nå er en klar overvekt av søknader om omsorgsbolig, mens 60 pst. av søknadene i fjor var om sykehjemsplass. Er helseministeren også bekymret for at mye tyder på at kommunene ikke planlegger for å bygge nok sykehjemsplasser for å møte den kraftige veksten i pleietrengende eldre som trenger en sykehjemsplass?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:41:34]: Takk for oppfølgingsspørsmålet.

Jeg mener vi sammen må erkjenne at mennesker er forskjellige, og at mennesker trenger ulike tilbud. Det er også et viktig prinsipp at det er kommunene som er nærmest til å vurdere hvordan de kan innrette et best mulig tjenestetilbud til sine innbyggere. For en del eldre vil det innebære tilbud om sykehjemsplass. Derfor legger vi til rette for at kommunene kan bygge ut flere sykehjemsplasser, men det er også slik at for en del eldre vil man fokusere på forebyggende arbeid, at en kan bo lenger hjemme, som mange eldre faktisk ønsker seg. Vi gjør et realløft for de hjemmebaserte tjenestene, men vi satser også på omsorgsboliger med heldøgns omsorg. At det er et mangfold av tilbud og tjenester som er tilpasset den enkelte eldre, mener vi er viktig. Regjeringen skal være med og legge de økonomiske forutsetningene på plass, og så har jeg tillit til at kommunene velger de tjenestene som er best for sine innbyggere.

Bård Hoksrud (FrP) [10:42:37]: Nå snakker vi altså om sykehjemsplasser. Det var 3 000 som ikke fikk den plassen de trengte i fjor, og det er sannsynligvis ikke

blitt færre. For to måneder siden kom Røde Kors sin rapport, Omsorg under press, som var rystende lesning. Der oppga halvparten av sykehjemsbeboerne i undersøkelsen at de selv har opplevd eller vært vitne til vold eller forsømmelse. Det er et stort behov for at overgrep overfor eldre avverges og følges opp i større grad enn i dag. Det var derfor en gledens dag da Stortinget i 2021 enstemmig vedtok Fremskrittspartiets forslag om å etablere nasjonale retningslinjer for utredning og håndtering av eldrevoldssaker, samt meldeplikt når det er grunn til å tro at eldre blir utsatt for vold og overgrep. Heller ikke dette viktige vedtaket for de eldre har regjeringen gidde å følge opp, og nå har det gått hele tre år. Har helseministeren tenkt å vise mer handlekraft for landets eldre enn sin forgjenger, og når kan vi forvente at det fremmes forslag om meldeplikt og nasjonale retningslinjer for eldrevoldssaker? Her håper jeg at statsråden kan være klar og tydelig. Tre års ventetid er vel nok? Dette må vi klare å få på plass.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:43:40]: Alle eldre skal oppleve trygghet. Vi kan aldri være fornøyd før vi sikrer at velferdsstaten stiller opp for alle som trenger det. Ingen eldre skal oppleve vold eller overgrep – absolutt ikke. Derfor er det viktig at det er tid, kvalitet og økonomi i tjenestene våre, og at vi naturligvis har tilsynsmyndigheter som kan følge opp at vi sikrer grunnleggende rettigheter til mennesker. Vi har som sagt lagt fram bo trygt hjemme-reformen. Det gjennomføres store løft i eldreomsorgen rundt omkring i Kommune-Norge, bakket av kommunebudsjetter, bakket av den nasjonale politikken som regjeringen fører på dette området. Så er det godt mulig at det er aktuelt også å gjennomføre flere tiltak og ta i bruk nye virkemidler. Det vil jeg gjerne se på. Jeg har vært helse- og omsorgsminister i tre en halv uke, men det skal ikke være noen tvil om at vi styrker eldreomsorgen, at vi er opptatt av at alle eldre skal ha et godt og trygt tilbud, og at det skal være likeverdighet i tjenestene – og det er vi i gang med å innføre.

Presidenten [10:44:41]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:44:57]: Spørsmålet mitt går til finansministeren.

Al-Nakba, katastrofen: I dag for 76 år sidan, i 1948, starta tvangsfordrivinga av hundretusenvis av palestinarar frå heimane deira. Dei og etterkomarane deira er framleis flyktningar. I dag, i 2024, skjer på nytt ei massiv tvangsfordriving av og drap på sivile palestinarar i Gaza og på Vestbreidda.

Noreg har ei plikt etter folkeretten til å gjera det me kan for å hindra og ikkje bidra til alvorlege folkeretts-

brot. Både folkemordkonvensjonen og Genèvekonvensjonane har ei slik handlingsplikt. Israels okkupasjon av palestinske område, krigsbrot og mogleg folkemord utfordrar òg det norske medansvaret. Noreg bidreg til desse folkerettsbrota. Norske pengar er gjennom Oljefondet kvar dag på arbeid for selskap som er djupt involverte i omfattande og alvorlege brot på dei siviliserande internasjonale rettsreglane me alle er avhengige av.

Oljefondet investerer for det fyrste i våpenselskap som leverer våpen til Israels folkerettsstridige krig mot Gaza. FN-domstolen har opna sak mot Israel etter folkemordkonvensjonen, noko som òg forpliktar tredjeland som Noreg til å sørgja for at ein ikkje bidreg til folkemord. Oljefondet investerer òg i selskap som opererer i dei ulovlege israelske busetjingane på palestinsk område, noko som er i strid med folkeretten og krigsbrot etter den fjerde Genèvekonvensjonen.

Vil regjeringa gjera nødvendige tiltak for at Noreg skal gjera plikta vår etter folkeretten og ikkje vera medskuldig i brot på folkemordkonvensjonen og Genèvekonvensjonane?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:47:05]: Takk for et veldig viktig spørsmål med et særdeles tungt bakteppe.

Jeg har selv flere ganger fått lov til å besøke Gaza, i en roligere fase. Det er et veldig lite område. Det er helt ufattelig med så mange mennesker inne på et så lite område, med den helt ekstreme voldsbruken vi nå har sett. Derfor har regjeringen vært veldig aktiv, både i vår tydelige fordømmelse av den maktbruken og også i hjelpearbeidet. Det er veldig viktig for Norge og den norske regjeringen å gjøre begge deler: både være tydelig og fordømme og også klare å være en aktør som faktisk hjelper folk. Det gjør vi. Både utviklingsministeren og utenriksministeren er veldig aktive, og regjeringen som helhet jobber med det.

Rammeverket for Statens pensjonsfond utland ligger også i representantens spørsmål. Der er det veldig tydelig at hvis det er selskaper som bidrar til folkerettsbrudd, skal Etikkrådet – de har også gjort det med flere selskaper når det har vært folkerettsbrudd på Vestbredden eller i Gaza – komme med en anbefaling til Norges Bank om at man skal selge seg ut. Det tar litt tid før det blir offentlig kjent når det skjer, for Etikkrådet har en prosess. De kommer med sin anbefaling, det blir gjort vedtak, man selger seg ut, og så blir det først kjent når man har solgt seg ut. Det er uavhengig av om det er et israelsk selskap eller et selskap som er lokalisert en annen plass i verden, som bidrar til det samme. Det er ikke noen adresse på det selskapet, det er den handlingen.

Opposisjonen i forrige periode – SV, Senterpartiet og Arbeiderpartiet sammen – sørget for at vi fikk

Etikkrådet og også at det er styrket, og det mener jeg er viktig og riktig.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:49:10]: Eg takkar for svaret. Eg oppfattar at finansministeren er oppteken av å rydda opp, sånn at oljefondets investeringar ikkje bidreg til alvorlege folkerettsbrot, slik me no ser i Israels krigføring mot Gaza og i dei ulovlege busetjingane, som har auka i styrke og omfang og blitt meir valdelege og intensive i haust, vinter og vår.

Spørsmålet er likevel om ikkje dette er regjeringa sitt ansvar og ikkje Etikkrådet sitt. Etikkrådet arbeider sakte, og me veit ikkje alltid kva dei gjer. Det er ikkje mogleg for regjeringa å leggja dette ansvaret på Etikkrådet aleine, for det er regjeringa sitt ansvar at Noreg følgjer folkeretten. Ser finansministeren andre moglegheiter enn å visa til Etikkrådets arbeid, for å sørgja for at dei norske investeringane blir trekte ut av folkerettsbrot?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:50:13]: Det er et veldig solid rammeverk vi har. Regjering og storting har en fondsmelding hvert år som diskuterer hvilke standarder vi skal ha. Så har vi sagt at det er Etikkrådet som skal gjennomføre den politikken på vegne av Stortinget og regjeringen. Det er Etikkrådet som gjør det, nettopp for at man da ikke skal investere i den typen selskaper. Det er viktig at de som gjør det, har både kunnskap og innsikt i hva som skjer. Det må være et grundig apparat som gjør det – derfor Etikkrådet.

Vi har også en skriftlighet rundt begrunnelsen, som gjør at hvis Norges Bank selger seg ut med bakgrunn i det Etikkrådet har kommet fram til, har det systemet en enorm kraft, også for andre investorer. Én ting er hva vi gjør, men det er også normativt for andre investorer når vi gjør det. Selv om det kan gå litt langsomt for det offentlige, og det er en utfordring når det er så akutt som det er akkurat nå, tror jeg det er den aller beste måten over tid – at vi kan være en normgivende investor. Det er de normene vi som felles storting har lagt, som de skal gjennomføre.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:51:20]: Om me ser på Etikkrådet si årsmelding for 2023, nemner dei spesifikt Israels folkerettsbrot, då særleg knytt til dei okkuperte palestinske områda, det regelverket som dei forhold seg til, og deira eiga tolking av det. Dei problematiserer faktisk sjølv om dei kanskje tolkar regelverket for snevert, at terskelen for uttrekk er for høg i dag – anten fordi retningslinjene er sånn, eller fordi dei sjølv tolkar det sånn – og at alvoret i situasjonen, som jo har auka i styrke etter at dei skreiv årsmeldinga si, må påverka terskelen for dette. Er finansministeren einig i den vurderinga – at fordi folkerettsbrota har blitt meir alvorlege, må det òg få konsekvensar for uttrekk av norske investeringar?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:52:24]: Selv om vi har et godt grunnsystem – synes jeg og regjeringen – må vi hele tiden se om det er forbedringer vi kan gjøre. Vi hadde også en høring her på Stortinget for et par uker siden, og den fondsmeldingen ligger til behandling i Stortinget nå. Om det er ytterligere grep vi kan gjøre, må vi være helt åpne for, men vi mener rammeinfrastrukturen er god. Når Stortinget nå behandler den fondsmeldingen, er det derfor også viktig hvilke tilbakemeldinger Stortinget gir. Vi er hele tiden opptatt av at det norske oljefondet skal være verdensledende når det gjelder gode investeringer. Det skal følge de norske normene som vi her i Stortinget og regjeringen setter, og vi skal være veldig tydelig på at de ikke skal begå folkerettsbrudd. Dette må vi gå inn i, og vi må selvfølgelig også se om det er ting man må justere når verden har blitt så røff, men grunnstrukturen mener jeg er riktig.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:53:26]: La meg minna om alvoret, sjølv om eg høyrer at finansministeren er innforstått med det. FN-domstolen har opna sak mot Israel etter folkemordkonvensjonen. Det aktualiserer særleg dei norske oljefondpengane som er investerte i ulike våpenselskap som no væpnar Israels krigføring og moglege folkemord mot innbyggjarane i Gaza. Det er snakk om store summar her. Ei kartlegging viser at det er snakk om 51,7 mrd. kr ved årsskiftet, fordelt på ulike selskap, som altså er norske investeringar.

Handlingsplikta i folkemordkonvensjonen blir ikkje utløyst fyrst ved ein endeleg dom i FN-domstolen; ho er utløyst no, ved mistanke om at det kan gå føre seg eit folkemord. Er finansministeren einig i at plikta til å hindra folkemord gjeld no?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:54:33]: Jeg kan ta et litt interessant eksempel som Stortinget kjenner ganske godt. Norge kjøper jo F-35 fra Lockheed Martin. Oljefondet er ikke investert i Lockheed Martin, ut fra det regelverket vi har. Det er et veldig strengt regelverk som det norske oljefondet har, nettopp fordi Stortinget har satt de ulike standardene slik de har gjort. Da forrige regjering skulle legge ned Etikkrådet, mente daværende opposisjon at det var feil. Det er det som ligger til grunn.

Derfor skal også oljefondet handle med Etikkrådet og den strukturen. Jeg tror det er lurt at vi tok det ut av regjeringens eller finansministerens beslutning, slik det var tidligere, og at det skjer i Norges Bank. Det som skjedde tidligere, var at det ble veldig politisert og et veldig stort press på at statsråd x eller y skulle selge seg ut av akkurat *det* selskapet. Nå skal det bare følge de standardene Stortinget har satt, og så skal man selge seg ut. Det handler ikke om det er et israelsk selskap eller ikke. Det handler om hvorvidt det bidrar til folkerettsbrudd, og

det kan like godt være et europeisk selskap, hvis det bidrar til det.

Ingrid Fiskaa (SV) [10:55:42]: Eg takkar for svaret. Eg oppfattar at finansministeren er einig i at me har ei slik plikt etter folkemordkonvensjonen, og at me må handla. Då er spørsmålet: Er det berre Etikkrådet som er vårt instrument for å få til dette? Dei jobbar på sin måte og etter sine retningslinjer, og dei må kanskje oppdaterast i lys av situasjonen. Regjeringa har òg andre instrument og andre moglegheiter. Noregs Bank kan f.eks. føreta risikobaserte nedsal, og regjeringa kan – slik ho gjorde i februar 2022, då det gjaldt investeringar i Russland – gjera eit eige vedtak for å hindra at Noreg no bidreg til folkerettsbrot. Er ministeren villig til å vurdera andre verkemiddel enn Etikkrådet?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [10:56:34]: Det er viktig nå å gå litt tilbake til det jeg svarte på det første spørsmålet – at Utenriksdepartementet og regjeringen bruker en rekke ulike kanaler for å prøve å påvirke den forferdelige situasjonen som nå er i Israel, i Gaza og på Vestbredden, og tar ulike initiativer for å klare å komme framover. Den norske regjeringen er også opptatt av at vi ikke bare skal snakke, men også handle, og at vi derfor er en aktiv bistandsaktør. Vi prøver å få til ulike løsninger for å få minst mulig lidelse både på Vestbredden og i Gaza.

Når det gjelder investeringene, er poenget, som jeg har sagt et par ganger, at det skal gå på selskap. Det kan være like aktuelt å selge seg ut fra f.eks. et amerikansk eller europeisk selskap som bidrar til det, som fra et israelsk selskap. Det er det som er mandatet – at man skal gå på selskap, uavhengig av hvor det er. Det har også en veldig normgivende kraft hvis Norge gjør det, og det er noe av det fine med den strukturen vi har.

Presidenten [10:57:38]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [10:57:52]: Ikke siden sist Arbeiderpartiet styrte, har så mange pasienter ventet så lenge på å få sykehusbehandling. Nå står mer enn 250 000 mennesker i helsekø, og det er 250 000 mennesker som lever med utrygghet, usikkerhet, smerter, dårlig livskvalitet og begrensninger i livet, fordi de trenger helt nødvendig helsehjelp.

Regjeringens styring av sykehussektoren har vært preget av svake budsjetter og stor økonomisk usikkerhet. I 2022 fikk ikke sykehusene kompensert for lønns- og prisvekst. I 2023 avklarte ikke regjeringen sykehusøkonomien før i revidert budsjett. Resultatet er at sykehus går med underskudd, legger ned behandlingstilbud og sier opp samarbeidsavtaler med private. Kontrasten

er stor til Solberg-regjeringens sterke styring av sykehusene som fikk ventetiden for pasientene ned, og hvor sykehusene gikk med overskudd, noe som ga nødvendig egenkapital til en historisk satsing på nye sykehusbygg og viktige investeringer.

I revidert budsjett og gjennom det lanserte ventetidsløftet vil regjeringen nå forsøke å rette opp feilene de har gjort. For all del, det er ingenting vi ønsker mer enn at alle gode krefter skal få bidra til at vi ser at den dramatiske utviklingen under denne regjeringen, med lange ventetider, snur. Utfordringen er at vi har en regjering som styrer sykehusene som en vinglete trailersjåfør på E6. Først svinger man kraftig til venstre, og så svinger man brått til høyre. Det er ikke trygg og stødig styring vi er vitne til.

Med Arbeiderpartiet har ventetidene økt med to uker på to år. Basert på ventetidsløftet og det ettårige særskilte tilskuddet til sykehusene: Hva er helseministerens mål for hvor mange dager pasienter gjennomsnittlig skal vente om ett år, altså 1. juli 2025?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:59:52]: Takk for spørsmålet. Vi har ikke så mange andre viktigere oppgaver enn å sørge for at alle mennesker som bor i Norge – om det er i by eller land, øst eller vest, sør eller nord – kan være trygge på at de får helsehjelp når de trenger det. Er man akutt syk eller alvorlig syk, kan man være helt trygg på at det offentlige stiller opp.

Så har vi en utfordring som startet i 2017. Det var midt mellom Erna Solbergs første og andre regjeringstid. Ventetidene begynte da å øke, de skjøt fart under pandemien, og jeg skal være den første til å erkjenne at vi ikke har klart å få ventetidene ned etter pandemien. Det er det mange grunner til. Sykehusene våre, de flotte fagarbeiderne, sykepleierne, legene og alle andre som utgjør navet i vårt felles helsesystem, ble satt på en skikkelig prøve under pandemien. Vi opplever fortsatt relativt høyt sykefravær. Vi har vært gjennom en turbulent økonomisk situasjon med en kostnadsvekst vi ikke har sett maken til siden jappetiden på 1980-tallet. Alt dette har selvfølgelig bidratt til en krevende situasjon for sykehusene våre.

Etter at vi kom i regjering, har vi styrket sykehusbudsjettene med 7 mrd. kr. I Nasjonal helse- og samhandlingsplan, som nå ligger til behandling i Stortinget, foreslår vi å endre finansieringen av sykehusene våre, gjøre det enklere å finansiere nye sykehusbygg og redusere egenkapitalkravene til det blir bedre rentebetingelser, og ikke minst kompenserer vi nå fullt ut for den demografiske økningen gjennom at kostnadsveksten skal finansieres 100 pst. I går la vi på bordet en historisk satsing på ytterligere 2 mrd. kr for å få ned ventetidene. Det er 1,6 mrd. kr i varige bevilgningsøkninger

som nettopp er med på å skape forutsigbarhet for våre felles sykehus, og så har vi fått med oss alle de store arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene på et felles løft.

For helt til slutt å svare på spørsmålet: I løpet av ett til to år skal ventetidene markant ned.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:01:54]: For det første: Det helseministeren sier om utviklingen i ventetider, er feil. Fra 2017 og gjennom hele pandemien økte ventetidene med fire dager. Den skjøt ikke fart under pandemien, så der kan hele regjeringen endre talepunktene sine.

På to år har ventetidene økt med to uker. Den store veksten i ventetider har altså kommet med denne regjeringen. Men jeg må nesten gjenta spørsmålet mitt, for finansministeren sa i stad at regjeringen hadde klare mål for å redusere ventetidene, men det er ingen klare mål jeg hører i dag. Markant – hva er markant? Jeg tror pasienter nå ønsker å vite, med dette løftet og det ekstra særskilte tilskuddet, hvor mange færre ventedager det skal være 1. juli neste år, på ett år.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:02:55]: Dette har regjeringen vært helt tydelig på. Det ligger en Nasjonal helse- og samhandlingsplan som nå er til behandling i Stortinget. Det langsiktige målet er at vi skal ned på 50 dager innenfor somatikken, de fysiske sykdommene. Vi er et godt stykke unna det målet, og derfor har vi sagt at vi i løpet av året skal klare å snu trenden. Det er en utfordrende øvelse, men jeg er helt sikker på at vi gjennom dette helt unike, vil jeg si, partssamarbeidet, sammen med de regionale helseforetakene og gjennom å ta i bruk alle verktøyene vi har i verktøykassen, vil få det til. Så skal vi også gjennom toårsperioden se en markant reduksjon, og en markant reduksjon skal merkes for folk. Dette er så viktig, for folk skal være trygge på at den beste helseforsikringen du får i Norge, er velferdsstaten. Det er derfor vi nå kommer til å se flere kvelds- og helg åpne poliklinikker. Det er derfor vi nå kommer til å se andre arbeidstidsordninger, mer fleksibel bruk og bedre samarbeid mellom de ulike profesjonene. Det er derfor vi nå kommer til å se at ny teknologi tas i bruk, og det er derfor vi også nå kommer til å se økt samarbeid gjennom et felles nasjonalt løft for å få disse ventetidene ned. Det er jeg sikker på at vi skal få til.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:03:59]: Ved utgangen av 2023 var gjennomsnittlig ventetid i somatikken 78,8 dager. Siden jeg ikke får noe konkret svar på hva som er det ettårige målet for å få ned ventetidene, får vi vente og se. Men det kan nå se ut til at vi er vitne til en u-sving fra Støre-regjeringen, hvor den går fra å kjøre en veldig hard linje mot private aktører til å invitere dem

med for å løse den store og dramatiske helsekøutfordringen. Det interessante er om regjeringen nå vil bruke private bare som en veldig akutt livbøye som man kaster ut for å redde liv, eller om de som Høyre respekterer at det er en redningsvest du bør ha med deg hele tiden. Er økt kjøp av privat kapasitet bare et kortvarig tiltak for å reversere de feil som Arbeiderpartiet har gjort i regjering, og som har skapt lange ventetider? Eller vil private nå ikke bare være en kriseløsning for regjeringen, men få være en del av løsningen?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:05:03]: Regjeringens politikk ligger fast. De regionale helseforetakene kjøper private helsetjenester for 16–17 mrd. kr i året. Sånn har det vært i mange år i Norge, og slik vil det også være i fortsettelsen. Vårt mål er å gjøre den offentlige helsetjenesten så god at behovet for andre alternativer blir mindre. Det er ingen tvil om at vårt hovedprosjekt er å styrke vår felles helsetjeneste. Det er den som sikrer likeverd. Det er den som sikrer rettferdighet. Det er den som sikrer at de pasientene som trenger det mest, blir prioritert først, og det er den som sikrer at vi får brukt knappe ressurser på en god måte.

Det er veldig langt mellom Høyre og Arbeiderpartiet i sykehuspolitikken. Vi har et pragmatisk syn på private så lenge det er i regi av de offentlig eide helseforetakene. Høyres privatiseringsreform, fritt behandlingsvalg, som ikke førte til reduserte ventetider, betød altså at hvem som helst kunne lage konkurrerende tilbud til det offentlige med rett til statsstøtte. Det er oppskriften på et todelt helsevesen. Det kommer ikke til å skje på min vakt.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:06:06]: Behandlingen av pasienter for rus og psykisk helse innenfor fritt behandlingsvalg utgjorde én prosent av sykehusene.

Jeg nevnte i mitt hovedspørsmål hva som er Høyres sykehusstyring. Det er en sterk satsing på den offentlige helsetjenesten. Men at private skal være en del av løsningen for å få ned helsekøene – som Vestre selv har uttalt de siste dagene – akkurat slik tenker Høyre også. Forskjellen er at det nå kommer signaler samtidig som behandlingsplasser legges ned. Det er ingen konkrete signaler om den kapasiteten hos private som skal være der for å avlaste, for å ta ned helsekøer og for å hjelpe pasienter – som ærlig talt ikke bryr seg så veldig mye om det er en privat, en ideell eller en offentlig aktør, bare de får god hjelp, og det offentlige betaler. Hvorfor kan ikke helseministeren være tydeligere her og nå på om private er en kriseløsning eller en varig løsning?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:07:09]: Som jeg sa, kjøper de offentlig eide helseforetakene inn private tjenester for mange milliarder i året. Slik har det alltid vært, og slik kommer det også til å være i fortsettelsen.

Jeg vil tilbake igjen til poenget om at den store forskjellen mellom våre partier er hvordan vi skal organisere det private tilbudet. For denne regjeringen er det viktig at det er det offentlige som finansierer, prioriterer, organiserer og har kontroll på dette. Det er fordi vi vil sikre rettferdighet og at det er riktige prioriteringer som gjøres, likeverdighet i tilbudet. Fritt behandlingsvalg, som altså var en rett til statsstøtte for aktører som var i direkte konkurranse med det offentlige, ville ført til tapping av ressurser fra det offentlige, for det blir ikke flere fagfolk i helsetjenestene våre om vi privatiserer mer. Det gjorde at vi mistet kontroll. Solbergs egen evaluering av dette forsøket viste jo at det verken fikk ned ventetidene eller førte til mer effektiv ressursbruk. Derfor er jeg stolt over at vi kjemper for en sterk offentlig helsetjeneste.

Presidenten [11:08:12]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Gisle Meininger Saudland (FrP) [11:08:28]: Mitt spørsmål går til arbeids- og inkluderingsministeren.

I NRK-serien *Lykkeland* fikk vi et innblikk i norsk oljehistorie og den utrolige rikdommen som den har gitt oss. De fleste av oss har trodd at de som var med på oljeeventyret – dykkerne under vann, industriarbeiderne over vann og andre – ville blitt ivaretatt hvis de ble skadd av arbeidet. Den siste tiden har vi sett flere grelle eksempler på folk som har blitt syke og rett og slett ødelagt av livsfarlig påvirkning av helsefarlige stoffer mens de jobbet på norsk sokkel i tidlig norsk oljealder. Det er tøffe historier om voksne menn som er radmagre, kreftsyke og kjemikalieskadd. Jeg har selv møtt flere av de skadde og deres familier, som har fått lov til å fortelle sine historier om hvordan de har blitt syke, hvordan de har blitt behandlet, kampen de har stått i mens de ble syke – og etterpå kampen mot systemet. Noen har fått erstatning og må signere taushetsdokumenter, andre får ingenting. De som ikke får, får det ikke fordi det har vært taushetsdokumenter som skaper presedens, og det holdes da hemmelig. Andre har prøvd saken i rettsvesenet, både i Norge og i Strasbourg.

For tre år siden i denne sal i Stortinget sa et flertall at denne uretten må vi rette opp i. Fremskrittspartiet og dagens regjeringspartier, Arbeiderpartiet og Senterpartiet, var helt enige og ønsket å rette opp i det. Spørsmålet er: Er statsråden enig i at de skadde oljearbeiderne ikke har fått en verdig behandling? Og hvorfor i all verden har regjeringen ventet et og et halvt år med å følge opp konklusjonen fra NOU-en?

Statsråd Tonje Brenna [11:10:37]: Det er liten tvil om at oljearbeiderne i pionertiden gjorde en stor og viktig innsats, som står igjen i norsk historie som helt spesiell. Måten de risikerte liv og helse på ved å bli ek-

sponert for kjemikalier, måten de egentlig gjorde et stort nybrottsarbeid på, på vegne av oss alle, er helt spesiell. Det er som representanten er inne på, en del som har fått problemer i etterkant. Samtidig har vi en ordning for yrkesskade og yrkesskadeforsikring i dag, en ordning som er ment å være en god innramming for alle typer arbeidstakere, enten man blir skadet på jobb i velferdstjenestene våre, eller man i ettertid får skade, f.eks. fordi man har jobbet i oljen.

Så mener vi også at den ordningen vi har for yrkesskade i dag, ikke er god nok. Det er for lenge siden listen over yrkessykdommer ble oppdatert. Det er også en ordning som ikke står i stil med de utfordringene som befolkningen opplever, og med de yrkesskadene vi har i dag. Derfor har regjeringen sagt at vi skal jobbe fram en ny ordning for yrkessykdom og yrkesskader, som bygger på NOU-en om samme tema som ble lagt fram i 2008.

Det hører med til historien at den borgerlige regjeringen ikke gjorde noe med dette. De gjorde ingenting for verken å oppdatere eller modernisere systemet, og de gjorde heller ingenting for å sørge for at vi hadde en yrkessykdomsliste som var mer relevant for dagens yrkessykdommer. Det har denne regjeringen tenkt å gjøre noe med. Vi kommer tilbake om ikke veldig lang tid med en oppdatert liste og en oppdatert ordning som skal treffe bedre for dem som i dag opplever å bli skadet på jobb, eller som har behov for ordninger i forbindelse med det.

Gisle Meininger Saudland (FrP) [11:12:24]: Nå nevner statsråden ordningen de skal komme tilbake til. Men jeg vil minne om at dette vedtok Stortinget for tre år siden. Det var nettopp det vi vedtok. Det var et tverrpolitisk samarbeid, hvor Fremskrittspartiet, Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV var enige om å oppdatere det. Man sa i vedtaket fra Stortinget:

«Stortinget ber regjeringen snarest nedsette en kommisjon som skal arbeide frem en kompensasjonsordning for «oljepionerene.» ... Og:

«Som følge av at «oljepionerene» er rammet av en urett langt tilbake i tid, haster det med å få avklart kompensasjonsordningen.»

Dette stemte samtlige stortingsrepresentanter fra Arbeiderpartiet for, og flere av dem sitter i regjering i dag og skal levere fra seg en sak til Stortinget. Men man har altså ventet i ett og et halvt år etter konklusjonen fra NOU-en og har ennå ikke kommet tilbake til Stortinget til tross for at det da hastet veldig. Hvorfor det?

Statsråd Tonje Brenna [11:13:27]: Som sagt jobber vi med å oppdatere dette systemet, gjøre yrkessykdomslisten mer korrekt og sørge for at vi har et yr-

kesskadesystem som gjelder og er gyldig og relevant for alle typer arbeidstakere.

Jeg er enig i at det er noen særskilte utfordringer for dem som jobbet i pionértiden i oljen. Samtidig mener jeg det er viktig at vi har et system og en ordning som gir trygghet for alle typer arbeidstakere, og som rammer dette inn på en god måte.

Regjeringen har sagt at vi skal komme tilbake med et oppdatert opplegg. Det kommer vi til å gjøre, men jeg mener at man skal være litt forsiktig med å si at det nå haster, etter at det har gått ett og et halvt år eller to år, når man gjennom åtte år selv var deltaker i et regjeringsparti og et stortingsflertall som gjorde absolutt ingen ting på det samme området.

Det viktigste er at vi får et nytt opplegg for yrkesskade og yrkessykdom, og det skal jeg bidra til at vi får.

Presidenten [11:14:27]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Anna Molberg (H) [11:14:38]: IT-konsulent Tommy Odland har dessverre helt rett når han skriver i Aftenposten at politikerne er på sitt aller verste når de ikke lytter til folk. Gjennom mange uker har vi vært vitne til fortvilte gründere i enkeltmannsforetak, eller som er ansatt i eget AS, som ikke lenger blir godkjent til å leie ut seg selv til kundene sine. Vi har fått overveldende mange henvendelser i alle tenkelige kanaler, og vi har fått ikke mindre enn 129 skriftlige innspill til representantforslaget som Høyre og Venstre nettopp har fremmet om å stanse denne praksisen. Det er uvanlig mye i denne sammenheng.

Hovedbudskapet i innspillene vi har fått, kan oppsummeres veldig enkelt: Ansatte i «AS meg selv» har de facto fått et næringsforbud. Det er i ferd med å bli en fullstendig tørke i denne bransjen for gruppen av næringsdrivende – som f.eks. er IT-konsulenter, er ingeniører, jobber i bygg og anleggsbransjen eller leier ut seg selv med sin øvrige spisskompetanse. I går kunne vi lese at flere har begynt å permittere seg selv og gå på dagpenger for å sikre en inntekt for å kunne betale huslånet. Mange ser seg nødt til å legge ned egen virksomhet og heller søke jobb hos store utenlandske konsultantselskaper. Ja, noen har til og med fått trusler om dagbøter fra Arbeids-tilsynet. Man føler seg jo, som selvstendig næringsdrivende, rett og slett som kriminell.

Gjennom runder i Stortinget, med spørsmål til både arbeidsministeren og tidligere næringsminister Vestre, har vi forsøkt å nå fram – uten hell. På spørsmål fra Erna Solberg svarte også statsministeren at han ikke ønsker å endre reglene. Det henvises til at gründerne kan inngå oppdragsavtaler isteden, men det er en kontraktsform som ikke egner seg for et lite selskap som ikke kan ta altfor stor risiko.

Det regjeringen markedsfører som en storrengjøring i arbeidslivet, soper i praksis vekk folk som forsøker å skape noe for seg selv og norsk næringsliv. Mener statsråden at dette var inntensjonen med nye innleieregler?

Statsråd Tonje Brenna [11:16:46]: Basert på den beskrivelsen representanten kommer med, var dette åpenbart ikke inntensjonen, men så mener jeg også at beskrivelsen er gal.

Det er gjort to endringer i arbeidsmiljøloven som er av relevans, og som jeg antar representanten egentlig er ute etter. Den første handler om reglene for innleie. Regjeringens mål, sammen med et flertall i denne salen, er at folk skal ha hele, faste stillinger med forutsigbarhet for egen inntekt og egen arbeidsplass. Det bidrar til at bedriftene investerer mer i sine ansatte, det bidrar til at vi vet hva vi får i lønn på konto, og det bidrar faktisk også til at folk får bedre lønninger, rett og slett fordi snittlønnen er høyere hos den som er fast ansatt enn den som er midlertidig ansatt. Og etter at vi gjennomførte endringene i innleieregelverket, har veldig mange tusen mennesker gått fra å være ansatt i et bemanningsforetak til å være direkte ansatt i bedriften, noe som i hvert fall enkelte av oss ser på som et gode hva angår folks trygghet og forutsigbarhet i hverdagen.

Den andre endringen som ble gjort, var endringen i definisjonen av hvem som er å anse som arbeidstaker. Det var en votering hvor Høyre, Venstre, Arbeiderpartiet, Senterpartiet – de aller fleste av oss – sto sammen i voteringen. Det er summen av disse to tingene som skaper utfordringer for selvstendig næringsdrivende – enkelt forklart enkeltmannsforetak eller AS-er hvor det er ansatt bare én person.

Innleiereglene rammer egentlig ikke disse enkeltmannsforetakene, for man kan drive videre som før. Men i praksis har vel disse regelendringene, når de virker sammen, avdekket at det har vært uklart om den enkelte bedrift anser den man leier inn, som en arbeidstaker eller som en oppdragstaker. Det betyr at det er å få disse reglene til å virke sammen som er den store utfordringen.

Jeg har forståelse for den usikkerheten som nå er skapt, men da mener jeg vi må gjøre mer for å rydde opp i usikkerheten, heller enn å beskrive dette som et slags intendert mål fra lovgiver, altså Stortinget, for det var det virkelig ikke. Tvert imot: Målet er hele faste stillinger og at det fortsatt skal være godt å være selvstendig næringsdrivende i Norge.

Anna Molberg (H) [11:18:49]: Regjeringen har ved flere anledninger, inkludert nå, kommet med litt mer juridisk-tekniske bortforklaringer som ikke svarer klart på om man faktisk vil løse problemet. Svarene vi får, forandrer heller ikke det faktum at vi er i ferd med å

vingeklippe en ganske viktig del av norsk næringsliv. Det er ikke alle som har lyst til å jobbe som konsulent i et stort selskap der halvparten av inntekten går til arbeidsgiver, og i distriktene er det ikke så mange store konsulentshus å søke jobb hos heller. Mange velger derfor å organisere seg i egne AS.

Det eneste denne gruppen ønsker, er å fortsette som før, og det burde være en smal sak for statsråden å sikre «business as usual», f.eks. slik NHO har foreslått, med en forskriftsendring som sikrer at «AS meg selv» blir godkjent for innleie. Vil statsråden her og nå avklare situasjonen for alle gründerne som nå har fått et næringsforbud, slik at de kan fortsette som før?

Statsråd Tonje Brenna [11:19:49]: Dette er ikke en juridisk-teknisk bortforklaring. Dette var et politisk svar på et politisk spørsmål hvor representantens parti har en annen politisk ambisjon enn undertegnende. Vi mener nemlig at det er et mål i seg selv at den som er arbeidstaker, er ansatt i en hel, fast stilling med forutsigbarhet for egen inntekt og arbeidsplass.

Så mener jeg også, som representanten sier selv, at det er viktig at vi har selvstendig næringsdrivende i dette landet. Det mener jeg er et stort gode, og jeg forstår alle dem som har et ønske om å både etablere bedrift, jobbe i egen bedrift og utvikle egen bedrift.

Jeg skal forsøke å svare på spørsmålet som knytter seg til om man bare kan godkjennes som bemanningsforetak. Utfordringen er at det er man jo ikke hvis man er ansatt i sitt eget foretak og den eneste inngåtte avtalen er mellom en oppdragsgiver og en selv. Forutsetningen for et bemanningsforetak er, så vidt jeg kan huske, at man er i et trepartsforhold. Det er man ikke når man er innleid konsulent. Så det er en løsning som kan høres tilforlåtelig ut, men som ikke vil stemme overens med det problemet vi har behov for å løse.

Presidenten [11:20:54]: Den muntlige spørretimen omme.

Sak nr. 2 [11:20:56]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:20:58]: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 3, fra representanten Mahmoud Farahmand til finansministeren, er trukket tilbake.

Spørsmålene 7, 8 og 9, fra henholdsvis representantene Mari Holm Lønseth, Ola Elvestuen og Sveinung

Stensland til justis- og beredskapsministeren, utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 10, fra representanten Tobias Drevland Lund til justis- og beredskapsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 14, fra representanten Sofie Marhaug til klima- og miljøministeren, vil bli besvart av arbeids- og inkluderingsministeren på vegne av klima- og miljøministeren. Etter anmodning fra arbeids- og inkluderingsministeren flyttes og besvares spørsmålet etter spørsmål 4, som skal besvares av samme statsråd.

Spørsmål 1

Guri Melby (V) [11:21:21]: «Presidentvalget i Russland var hverken fritt eller demokratisk. Deler av valget ble gjennomført i okkuperte områder i Ukraina, og opposisjonspolitikere risikerte å bli fengslet og drept. USA og brorparten av EU-landene deltok ikke i Putins innsettelsesseremoni. Dette inkluderte våre nordiske og baltiske allierte, som også deler grense med Russland.

Hva er statsministerens vurdering bak valget om norsk deltakelse, og var regjeringen i dialog med våre allierte naboland om å sende Norges ambassadør til markeringen av gjenvalget?»

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:21:58]: Russland fortsetter sin brutale og ulovlige angrepskrig mot Ukraina. Det har store konsekvenser for ukrainere, europeisk sikkerhet og global stabilitet, og la meg tilføye: for Russland selv.

Det russiske lederskapet står ansvarlig for ødeleggelsene det har satt i gang. Dette har vi vært tydelige på helt siden det russiske angrepet i 2022, i både ord og handling. Det vil vi også fortsette å være – direkte fra regjeringen og gjennom den viktige kanalen som den norske ambassaden i Moskva og den norske ambassadøren er.

Russland omtaler oss nå som et uvennlig land. Samtidig er Russland vårt naboland. For å ta vare på våre nasjonale interesser i et vanskelig naboskap er vi avhengig av å ha fungerende diplomatiske relasjoner til Russland. Det er vår vurdering og erfaring over tid at en tilstedeværende ambassadør er en av de viktigste ressursene vi har for å fremme og ivareta norske interesser i Russland.

Diplomatisk virke innebærer bl.a. å være til stede ved statsbegivenheter. Dette gjelder også i Russland, til tross for at landet fører en politikk vi er sterkt uenig i. Diplomatiske relasjoner gir oss en offisiell og formell kanal til Russland og det russiske regimet. Vår ambassade i Moskva brukes bl.a. aktivt til å sende tydelige budskap til Russland når dette er nødvendig for å forsvare norske nasjonale interesser. En ambassadør med sin tilgang til russiske motparter gir tyngde til de norske budskapene.

Vi har i tydelige ordelag kritisert det russiske presidentvalget som udemokratisk. Vi har også kalt det et brudd på folkeretten, ettersom stemmegivningen foregikk i okkuperte deler av Ukraina. Vi kommer jevnlig med klar kritikk av den totalitære dreiningen i Russland, bl.a. i forbindelse med opposisjonspolitikeren Navalnys tragiske død i en russisk fangeleir i Sibir.

Vi tar nasjonale beslutninger basert på en helhetsvurdering av hva som tjener norske interesser best. Nærstående allierte og partners vurderinger utgjør alltid en del av beslutningsgrunnlaget vårt i slike saker. Vi var informert på forhånd om at mange av disse denne gangen ville lande på en annen konklusjon enn oss når det gjaldt tilstedeværelse. En del andre nærstående land, bl.a. Frankrike, bestemte seg for å delta. Ut fra en helhetlig vurdering mener jeg at vår beslutning var riktig.

Guri Melby (V) [11:24:14]: Jeg har forståelse for at det er krevende avveininger som skal gjøres. Jeg tror det er bred enighet, også i denne sal, om at det er behov for å opprettholde en form for diplomatisk relasjon med Russland. Det er et naboland vi har bl.a. et fiskerisamarbeid med, som vi har all interesse av at vi greier å ivareta på en god måte. Det er klart at det er viktig å sikre at det finnes kanaler inn.

Det som er litt spesielt i denne situasjonen, var at Norge gjorde en veldig ulik vurdering fra mange av våre nærmeste allierte, inkludert de nordiske landene. Jeg vil tro at disse landene også vektlegger behovet for å opprettholde diplomatiske relasjoner. Så jeg har lyst til å utfordre statsministeren på å si litt mer om hva slags koordinering som foregikk mellom kanskje særlig de nordiske landene i forkant av dette, og også hvorfor vurderingen til Norge skiller seg så fra vurderingen til våre nordiske naboer.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:25:08]: Det var egentlig ikke en veldig krevende avveining. Mitt inntrykk var at de fleste ambassadene hadde planlagt å være til stede ved ambassadør. Det var jo hele resten av verden. Det er den måten man arbeider på, sikrer tilgang, er til stede. Så ble det litt ulik håndtering i de siste timene døgnet før, hvor en del reiste ut. En del ambassadører, slik jeg har fått det gjengitt, valgte å reise og ville heller være representert på et lavere nivå. Det åpnet ikke russerne for, så mange land var fraværende fra den begivenheten.

Det er viktig å si at det å være til stede ved en sårn begivenhet ikke er noen anerkjennelse. Vi anerkjenner land, og så kritiserer og forholder vi oss til regjeringer og politikk.

Min erfaring også som utenriksminister, og nå som statsminister, er at det å ha en ambassadør er vårt viktigste virkemiddel, særlig når det er så begrenset kontakt som vi har med Russland nå – nesten ingen på politisk

nivå. Derfor var det vår vurdering, og jeg fikk bekreftet fra Frankrikes president i går, i møte med ham, at det også var deres vurdering, og at de så seg tjent med det. Derfor gjorde vi det. Vi er på jobb for Norge, og vi gjør det som er riktig for oss.

Guri Melby (V) [11:26:13]: Utenriksdepartementet var jo, som statsministeren sier, veldig klar i sin tale i etterkant av valget om at man ikke anerkjente det, og at man så alle de bruddene som var begått med tanke på å ivareta demokratiske rettigheter i forbindelse med valget i Russland. Det er klart at det er mange som stiller spørsmålet om vi ved å være til stede bidrar til å legitimere en president som da ikke er valgt gjennom et demokratisk valg, og som er ansvarlig for grove menneskerettighetsbrudd og brudd på folkeretten hver eneste dag.

Statsministeren sier at det å være til stede ikke er en legitimering av valget, men ser statsministeren at det kan tolkes som et slikt signal, altså å være en legitimering av valget?

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsminister Jonas Gahr Støre [11:26:59]: Jeg ser jo det fordi representanten Melby mener det er det, men jeg prøver å forklare at det ikke er slik det er. En ambassadør skal kunne være i de mest krevende landene, hvor vi har mest som vi står mot, der vi har diplomatiske forbindelser.

For meg er dette viktig: I de aller mest krevende situasjonene vil jeg ha en ambassadør som er erfaren, godt trent, kan kanalene inn, blir gjenkjent og har de diplomatiske redskapene for å gjøre jobben. Slike situasjoner kan oppstå for Norge, med de enorme havområdene vi har sammen – representanten nevnte fiskeriressursene. Det er av geopolitisk betydning å holde orden og stabilitet i nord. Der har det altså vært mitt og utenriksministerens valg at ambassadøren er en av våre viktigste redskaper for det.

Vi har en svært dyktig og kunnskapsrik ambassadør, som selv anbefalte og mente det var riktig å være til stede der for sin jobb, og summen av dette gjorde at vi tok det valget. Igjen: Vi er på jobb for norske interesser og mener at dette var det som ivaretok det best.

Spørsmål 2

Sveinung Stensland (H) [11:28:13]: Jeg vil først presisere at jeg har sendt inn dette spørsmålet, men det ble ikke besvart sist uke på grunn av 8. mai og at finansministeren var med på markeringen. Det har jeg stor forståelse for.

«Tolletaten står i en kritisk ressursituasjon. Tolldirektøren skriver i sin situasjonsanalyse at kontroll må prioriteres ned, om ikke etaten styrkes. En nedskalering vil bety færre tollsteder og færre ansatte, samt lavere ambisjoner for beskyttelse av samfunnet. Bare de kriminelle vinner på dette. Vi ser at Norge er et transittland, der kriminelle gjenger utnytter vår svakhet. Haugesund er ett av tollstedene som er truet.

Vil statsråden garantere at ingen tollsteder legges ned, ved å sikre mer ressurser til Tolletaten?»

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:28:58]: Først vil jeg takke representanten for at han ga meg muligheten til å delta på 8. mai-markering. Det er viktig å hedre våre veteraner. Vi har en felles holdning der, så det takker jeg for.

Videre vil jeg si at regjeringen er opptatt av et trygt og godt samfunn. Vi skal bekjempe gjenger, vi må bekjempe smugling av narkotika, og Norge skal ikke være et transittland for narkotika. Narkotikahandelen og den organiserte kriminaliteten er en trussel også mot Norge.

Jeg er glad for at representanten ser at tolletaten har en veldig viktig rolle i dette arbeidet. Tolletaten er viktig for samfunnsbeskyttelse og har en avgjørende rolle i bekjempelsen av narkotika og kriminelle gjenger. Som også representanten vet, gjorde tolletaten i 2023 rekordbeslag av kokain, og det har vært en kraftig økning i beslagene av cannabis og i post- og kurersendinger. Etaten har gjort tre store beslag på til sammen over 2,2 tonn kokain skjult i legal last – banankasser i containere fra Sør-Amerika via havner i Europa. Jeg har selv hatt møte med BAMA om det, og selvfølgelig også med tolletaten selv. I tillegg er det gjort beslag av 150 kg kokain på fartøy direkte fra Sør-Amerika.

Representanten tar opp at tolletaten står i en kritisk ressursituasjon, og peker på hvilke konsekvenser en eventuell nedskalering av tolletaten vil ha. Jeg er veldig godt kjent med det økte volumet. Jeg er veldig godt kjent med tolletatens evne til å løse samfunnsoppdraget sitt og at det har vært en krevende budsjettituasjon også i tolletaten. Vi har derfor hatt økninger i budsjettene de siste par årene, men selv med det har det vært krevende. I revidert nasjonalbudsjett i går er det en ganske kraftig økning i tolletatens budsjett. Tolletaten styrkes med 118 mill. kr, og det skal være spesielt rettet mot bekjempelse av narkotikasmugling. De skal få mer kontrollutstyr og økt bemanning. Det som er viktig å huske på, er at dette utgjør en økning på 6 pst. av etatens budsjett i 2024, for tolletaten er en mindre etat enn f.eks. politiet. Målet er at dette skal være en varig økning, og at det skal gi en helårsvirkning neste år. Det gjør at tiltaket er om lag 200 mill. kr, slik at hvis en ansetter tollere, skal en ikke måtte si dem opp i januar. Det ville vært veldig, veldig uklokt.

Så ser jeg at representanten tar opp at han er redd for at tollstedet i Haugesund er truet av nedleggelse. Husk at det vi nå gjør, er å styrke tolletatens mulighet til å bekjempe smugling inn til havner og langs kysten. Vi skal ha tollsteder i hele landet, og vi skal ha et godt apparat. At det kan være noen kontorer der det kan bli noen justeringer, kan være, men den operative evnen skal styrkes, og ikke svekkes.

Sveinung Stensland (H) [11:32:01]: Jeg er glad for at finansministeren har god situasjonsforståelse, men senere i dag har NRK en sak der lederen i Tollerforbundet er veldig tydelig på at det som kom i revidert, ikke er nok. Lederen i Tollerforbundet sier rett ut:

«Mellomstore og små tollsteder både langs kysten og mot grensen til Sverige er i spill og risikerer å bli lagt ned».

Nå er utgangspunktet for mitt spørsmål Haugesund tollsted. Haugesund er gjerne ikke verdens navle, det er jo selvfølgelig sånn jeg ser det, men logistikkmessig er nettopp havner som Haugesund virkelig i vekst. Det var 30 pst. økning bare i fjor, og det ligger veldig tett på viktige logistikkruter som E134 og E39. Det kommer mer og mer gods inn den veien, så jeg er litt opptatt av tollstedet i Haugesund. Kan statsråden garantere at Haugesund tollsted ikke er i spill, sånn som lederen av Tollerforbundet antyder?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:32:59]: Jeg har hatt flere gode møter med lederen i Tollerforbundet den siste tiden. Jeg har også besøkt veldig mange av tolletatens virksomheter rundt omkring i Norge og har møtt mange flinke og dedikerte tollere. Jeg hadde et kjapt møte med Tollerforbundet etter at vi la fram tallene i revidert, og det var mye glede i Tollerforbundet. Tollerforbundet har også noe av æren for at det skjer, selvfølgelig sammen med en dyktig sjef for tolletaten, som har fått fram disse behovene. Når man skal fase inn mer ressurser nå, må det gjøres ansvarlig og godt, for dette er et budsjett som er på i underkant av 2 mrd. kr, og da er dette en kraftig satsing. Så det er det dette er, og det er det det kommer til å være.

Så det kommer til å være mer tollaktivitet, og jeg er kjempeenig med Stensland i at ulike havner er noe av det som må prioriteres. Det kan være noen justeringer av ulike kontorsteder. Det kan det selvfølgelig bli, for etaten skal jo alltid se på hvordan de kan få optimal drift. Men det handler om at man skal styrke tilstedeværelsen og være dyktig på å stoppe smugling. Det er hele målet.

Sveinung Stensland (H) [11:34:07]: Jeg noterer at Haugesund tollsted ikke blir fredet av finansministeren, og at det kan bli justeringer. Så det er egentlig et åpent spørsmål, ut fra dette svaret. Samtidig ser jeg

at finansministeren ønsker å styrke tolletaten, og vi er enige om at det trengs.

Jeg hadde et møte med justisministeren i Sverige i går, som kunne fortelle at i Sverige får tollvesenet nå lov til å gå med våpen i enkelte tilfeller, bl.a. på grunn av kriminelle bander som står bak narkotikasmugling. Det får meg til å dvele ved et spørsmål som har ligget der en stund, og som aldri har vært veldig aktualisert. Den historiske begrunnelsen for tolletaten fra gammelt av er å kreve inn avgifter og å ta en «cut» av det som importeres, og derfor ligger det til Finansdepartementet. Men er det egentlig logisk med dagens kriminalitetsbilde at tolletaten er underlagt Finansdepartementet og ikke er en del av justisministerens portefølje?

Statsråd Trygve Slagsvold Vedum [11:35:07]: Jeg mener absolutt at det bør ligge under Finansdepartementet, for det er en veldig stolt del av Finansdepartementets historie og en veldig viktig etat. Jeg mener også det er en styrke at Finansdepartementet har den som en del av sin virksomhet. Men til sjuende og sist er jo det aller viktigste at vi faktisk har en god tolletat. Og hvis jeg ikke husker feil, er det i dag justisministeren i Sverige og justisminister Emilie Mehl skal starte arbeidet med nytt polititjenestested på Magnormoen, på grensen mellom Norge og Sverige, nettopp for å styrke samarbeidet mellom Sverige og Norge for å stoppe grensekriminalitet. Der er politiet kjempeviktig, og toll-etaten er helt avgjørende viktig.

Til dem som kjenner på uro, f.eks. i Haugesund: Husk at nå er det en satsing på tolletaten. Det er ikke en nedbygging, og det er det som ligger til grunn for det reviderte budsjettet vi la fram i går.

Spørsmål 3

Fra Mahmoud Farahmand til finansministeren:

«I desember 2023 ble Tolletatens viktighet diskutert i Stortingets spørretime. Statsråden og undertegnede var enige om etatens viktighet for den norske samfunnsikkerheten: Bemanningssituasjonen for Tolletaten er kritisk og fraværet av bevilgninger resulterer i manglende grensekontroll. Det kan virke som at regjeringen ikke følger opp ordene om Tolletatens viktigheten med handlinger. Kan statsråden utdype når vi kan forvente en reell ressursmessig satsing på Tolletaten, som er en kritisk etat for å trygge grensene og ivareta vår samfunnsikkerhet?»

Presidenten [11:36:15: Dette spørsmålet er trukket.

Spørsmål 4

Tobias Drevland Lund (R) [11:36:28]: «Nye tall viser at halvparten av sosialhjelpsmottakerne ikke kan følge myndighetenes kostholdsrad. 45 pst. mangler penger til å kjøpe frukt og grønt, og halvparten har ikke råd til å erstatte utslitte klær. Dette er lommer av absolutt fattigdom i den norske velferdsstaten som vi ikke kan være bekjent av. Forskernes anbefaling i rapporten er klar: Satsene i sosialhjelpen må opp fra dagens nivå, særlig for de som har eldre barn.

Har statsråden planer om å følge dette rådet, og kan jeg be om at tida ikke blir brukt på det som alt er gjort?»

Statsråd Tonje Brenna [11:37:08]: Jeg tillater meg likevel, selv om tiden ikke skal brukes på alt som er gjort, å komme med en refleksjon innledningsvis, nemlig at vi skal være veldig stolte av den velferdsstaten vi har i Norge. Det at vi har både tjenester og løsninger tilgjengelig som vi kan benytte oss av, nær sagt uansett hvor god eller dårlig råd vi har, er et veldig stort gode for oss som folk. Velferdsstaten er utviklet over tid nettopp for å bidra til den tryggheten hver og en skal kunne oppleve, uansett hvem vi er, og hvor vi bor.

Den midlertidige sosialhjelpen skal gi en nøktern, men forsvarlig inntektssikring når man trenger det, og ytelsen er derfor behovsprøvd, i motsetning til en del andre ytelser vi har. Vi må forsikre oss om at folk ikke blir gående på sosialhjelp for lenge, og vi må unngå at det blir en fattigdomsfelle framfor å være det det er ment å være, nemlig velferdsstatens sikkerhetsnett.

Alle skal være trygge på at nødvendige utgifter dekkes dersom man ikke kan forsørge seg selv. Sosialhjelpen er samfunnets siste økonomiske sikkerhetsnett og skal sikre mottakerne et forsvarlig livsopphold.

Jeg mener det er viktig å ha med seg at de veiledende satsene kun utgjør et utgangspunkt for den individuelle vurderingen av behov kommunene skal foreta ved utmåling av sosialhjelp. Det er altså ikke sånn at de veiledende satsene er til erstatning for at det enkelte menneskes behov skal vurderes, når man henvender seg for å motta sosialhjelp. Satsene skal dekke utgifter til livsopphold som kan normeres for hele landet. I tillegg kommer en individuell utmåling basert på kostnader, bl.a. til bolig og strøm.

Grunnlaget for de veiledende satsene for sosialhjelp har ikke vært utredet på over 20 år. Det er grunnen til at regjeringen ba om denne utredningen, og vi har nå fått mer kunnskap. Det er jeg glad for. Samtidig må vi se på helheten når vi skal vurdere hvordan vi skal følge opp dette videre. Sosialhjelps nivået må bl.a. balanseres mot hensynet til å fremme overgang til arbeid. Vi har allerede sikret viktig omfordeling i de siste årenes statsbudsjett. Vi har økt de veiledende satsene for sosialhjelp

ekstraordinært, senest med 10 pst. fra juli i fjor. I tillegg holdes nå barnetrygden utenfor når sosialhjelpen utmåles. Det har ikke vært slik tidligere, og det utgjør 1 510 kr i måneden for barn mellom 6 og 18 år og 1 766 kr for hvert barn under 6 år.

Jeg vil allikevel understreke at den aller viktigste veien ut av fattigdom for de fleste mennesker er en trygg jobb å gå til og en stabil inntekt. Derfor bruker regjeringen nesten 11 mrd. kr på arbeidsmarkedstiltak i år, vi styrker ungdomsgarantien, og vi legger fram en melding for Stortinget om arbeidsmarkedspolitikken om ikke lenge.

Vi skal vurdere hva vi skal gjøre i oppfølgingen av forskernes rapport, men det er ikke isolert fra øvrige politiske satsinger vi gjør for å gi folk trygghet i urolige tider og hjelpe dem som har aller minst.

Tobias Drevland Lund (R) [11:40:06]: Jeg takker for svaret. Hvis jeg kan tilføye et annet tiltak som hadde hjulpet, hadde det vært å sette opp nettopp sosialhjelpssatsene, når mange på sosialhjelp sier de ikke har råd til å spise ordentlig eller dekke helt nøkterne behov. Forskningsleder Silje Skuland ved SIFO ved Oslomet sa til media tidligere i mai: «Vi finner at veldig mange sosialhjelpsmottakere har begrensede muligheter til å dekke sine behov.» Skuland sier videre: «En av tre har ikke hatt råd til å spise en fullverdig middag hver dag, og om lag halvparten har hoppet over måltider eller spist mindre enn ønsket.»

Da blir mitt spørsmål: Har statsråden og regjeringen tenkt å foreta seg noe mer enn å fortsette å ramse opp det man allerede har gjort? Vil man gjøre noe direkte overfor alle landets sosialhjelpsmottakere, som nå står i en veldig vanskelig tid?

Statsråd Tonje Brenna [11:41:03]: Det er litt fristende å si at det er vanskelig å svare på det spørsmålet uten også å vise til øvrig politikk, for det har noe å si at sosialhjelpssatsene økte ekstraordinært med 10 pst. i juli i fjor. Det har noe å si at fra 1. juli i år vil trygdene øke og flere andre ytelser også justeres og bli høyere. Det har noe å si at barnehageprisen er senket dramatisk de siste statsbudsjettene og vil falle ytterligere fra 1. august i år, og det har noe å si at SFO er blitt veldig mye billigere for 1., 2. og 3. klasse. Det har også noe å si hvilken arbeidsmarkedspolitik vi fører, for veien ut av fattigdom for de aller fleste mennesker er å ha en fast jobb å gå til.

Det er ikke til hinder for at vi skal vurdere videre hva vi skal gjøre med disse satsene. Jeg mener, som representanten er inne på, at vi må vurdere om vi skal justere dem i tråd med de rådene vi nå har fått fra forskerne, men for meg er det for tidlig å konkludere om hva vi skal gjøre i fortsettelsen. Justeringen av nivået på sosialhjelp er noe som hører hjemme i statsbudsjettene, og regjer-

ingen vil på normalt vis vurdere det inn mot neste års budsjett.

Tobias Drevland Lund (R) [11:42:03]: Det som gjør situasjonen enda verre for veldig mange sosialhjelpsmottakere, er at man nå har fått kutt i den midlertidig økte bostøtten og strømstøtten som skulle hjelpe flere fattige nordmenn gjennom dyrtiden, og den forsvant jo som kjent 1. april. Det gjør at de som har minst, de som bl.a. er avhengige av sosialhjelp, kan få det enda trange økonomisk i tiden vi er inne i nå. Jeg vet at dette hører til under Husbanken og også under kommunalministeren, men det ville være interessant å høre om arbeids- og sosialministeren har tenkt å ha noen kompenenserende tiltak for alle de tusenvis av nordmenn som nå har mistet denne ekstraordinære bostøtteutbetalingen. For å bruke lederen av AAP-aksjonen Elisabeth Thoresens ord:

«Igjen ser vi at det som er blitt gitt fra en hånd nå skal tas tilbake, og så skal det gis fra en annen hånd i stedet. Hva blir resultatet? Vil de som sliter økonomisk sitte igjen med fortjeneste eller vil de tape?»

Det er egentlig et veldig godt spørsmål. Mitt spørsmål til statsråden er derfor: Vil de sitte igjen med fortjeneste, eller vil de tape på dagens politikk?

Statsråd Tonje Brenna [11:43:06]: Min dristige påstand er at alle som bor i Norge, tjener på regjeringens politikk, fordi vi prioriterer våre felles velferdsløsninger foran f.eks. skatteuttak til dem som har mest fra før, som jo ville vært et alternativ med en annen regjering.

Jeg mener at det at vi har fått 150 000 flere i jobb siden 2021, er et viktig bidrag til folks økonomiske trygghet. Jeg mener at de ekstraordinære justeringene av sosialhjelpssatsene vi allerede har gjort, er et bidrag til det samme. Jeg mener også at den arbeidsmarkedspolitikken vi fører for å få enda flere i jobb, er et viktig bidrag til det.

Så mener jeg som arbeids- og inkluderingsminister – hvis jeg kan svare på noe jeg faktisk har ansvaret for – at noe av det aller viktigste vi har, er den delen av sosialtjenesteloven som sier at det er den individuelle behov som skal danne grunnlaget for hvilken sosialhjelp man får utbetalt. Det betyr at hver enkelt saksbehandler som møter et menneske i økonomisk nød som ber om sosialhjelp og melder hvilke behov hun eller han har, skal vurderes på det grunnlaget – helt uavhengig av hva SIFO sier, og helt uavhengig av hva de veiledende satsene er. Det er den individuelle vurderingen som danner grunnlaget for hva man faktisk får utbetalt, og det er det som gir mat på bordet til folk.

Presidenten [11:44:13]: Vi går til spørsmål 14.

Spørsmål 14

Presidenten [11:44:17]: Dette spørsmålet, fra representanten Sofie Marhaug til klima- og miljøministeren, vil bli besvart av arbeids- og inkluderingsministeren på vegne av klima- og miljøministeren.

Sofie Marhaug (R) [11:44:30]: «Regjeringen skal reforhandle mandatet til Enova. Stortinget har gjennom en rekke vedtak understreket behovet for å inkludere støtte til moden teknologi, som varmepumper, etterisolering av deler av bygningskroppen, utskiftning av vinduer, batterier, bergvarme og lignende.

Vil statsråden reversere regjeringen Solberg og daværende statsråd Sveinung Rotevatns avtale, og sørge for at Enovas nye mandat vil inkludere utrulling av velkjent teknologi som hjelper folk å kutte i strømregningene?»

Statsråd Tonje Brenna [11:44:44]: La meg starte med å takke for et godt spørsmål og beklage at representanten møter en annen enn hun kanskje hadde håpet på, men jeg innbiller meg at dersom klima- og miljøministeren var her, ville han svart omtrent som følger:

Regjeringen presiserte i februar i fjor Enovas mandat slik at det nå omfatter energieffektivisering i alle sektorer og i større grad åpner for støtte til moden og velkjent teknologi etter nærmere definerte kriterier. Som en oppfølging av presiseringen har Enova styrket satsingen på energi i bredt og energieffektivisering mer spesifikt. Dette innebærer bl.a. investeringsstøtte rettet mot borettslag, sameier og yrkesbygg. Her er støtten koblet til energimerket og forbedret energiytelse basert på en grundig kartlegging. Fokus på samlet energiytelse framfor enkelttiltak overlater til kompetente fagpersoner å anbefale løsninger tilpasset den aktuelle bygningen, noe som innebærer støtte til mye moden teknologi.

Enovas presiserte mandat og styrkede rolle innen energi og energieffektivisering inngår som en del av regjeringens handlingsplan for energieffektivisering. Støtte kan spille en viktig rolle i en overgangsperiode, men kan ikke alene utløse endringene vi trenger. Virkemidlene må virke sammen på en måte som gir varige markedsendringer.

Handlingsplanen tar for seg alle deler av norsk økonomi og helheten i virkemidlene og rammebetingelsene som påvirker energieffektivisering. Det er i denne sammenheng bevilget 880 mill. kr over Energidepartementets budsjett til Enova for ytterligere å styrke energisatsingen.

Regjeringen er i gang med prosessen for å utarbeide ny strategiavtale med Enova. Vi vil i den forbindelse vurdere grundig hvordan Enova best bør innrettes for mest effektivt å nå målene våre. Regjeringen vil i den forbind-

else vurdere en mulig styrking av energidimensjonen i avtalen, men det er for tidlig å si noe om detaljene i den nye avtalen.

Den 17. april ble det avholdt offentlig innspillsmøte, hvor det kom en rekke innspill som vi tar med oss videre i prosessen.

Sofie Marhaug (R) [11:47:14]: Jeg takker for svaret.

Jeg håper at de tydelige signalene fra Stortinget, som ikke alltid har blitt fulgt opp av Enova, blir skikkelig implementert i den nye avtalen for den neste fireårsperioden, for det trenger vi. Dette markedet løser ikke de ambisjonene Stortinget har når gjelder energieffektivisering. Det er ikke nok å forvente at folk skal kjøpe denne teknologien med den økonomien de har i dag. Vi er nødt til å støtte velkjent teknologi.

Så går jeg over til noe som kanskje ligger litt mer på denne statsrådets bord. Det ble flertall i denne salen for følgende:

«Stortinget ber regjeringen innen fremleggningen av revidert nasjonalbudsjett for 2024 gjøre en analyse av utviklingen av byggebransjen for å kartlegge hvilke tiltak som kan være nødvendige for å øke aktiviteten i næringen.»

Er statsråden fornøyd med oppfyllelsen av den bestillingen?

Statsråd Tonje Brenna [11:48:22]: Til det forrige spørsmålet vil jeg svare: Jeg opplever vel egentlig at klima- og miljøministeren i sitt svar langt på vei deler betraktningene som representanten kommer med knyttet til hvordan Enovas mandat og nye avtale skal utformes videre.

Bygge- og anleggsnæringen er en veldig konjunktursatt næring, og det gir store svingninger både for bedriftene og for den enkelte arbeidstaker når folk opplever å få bedre eller dårligere råd. Derfor har regjeringen vært opptatt av å følge situasjonen tett. Byggenæringen har siden 2019 ligget rundt 10 pst. over historisk gjennomsnitt. Det har altså vært en veldig stor næring med veldig mange arbeidstakere, og det var å forvente at dette måtte komme noe ned igjen.

Vi har gjennom revidert nasjonalbudsjett en rekke satsinger på infrastruktur, på Forsvaret – på bygg – på Husbanken og en del annet som gjør at vi tror aktiviteten vil ta seg noe opp, og sammen med at folk ser litt lysere på de økonomiske framtidsutsiktene, er jeg trygg på at den bransjen vil få mer å gjøre i framtiden.

Sofie Marhaug (R) [11:49:26]: Det er jeg dessverre ikke trygg på. På side 22 i budsjettdokumentet er det en veldig kort oversikt, men ingen konkrete tiltak. Det er riktig at man her bruker en del innen forsvar, men Husbanken er jo tom. De tiltakene i Husbanken som går til

energieffektivisering, er noe byggebransjen kan brukes til for å unngå de store konjunktursvingningene, ved at man nettopp satser mer på energieffektivisering, enøk – enkle tiltak, enten det er gjennom Husbanken eller Enova eller begge deler. Å opprettholde og ta vare på den arbeidskraften og kompetansen vi har i bygge- og anleggsbransjen, er jo et argument for å satse ytterligere på denne typen subsidier.

Jeg er ikke betrygget over svaret med tanke på det flertallsvedtaket. Jeg er i likhet med murermester Dag Arne Nilsen skuffet over den delen av budsjettet, og jeg lurer på hvilke konkrete energieffektiviseringstiltak som kan brukes for å opprettholde aktiviteten i byggebransjen.

Statsråd Tonje Brenna [11:50:32]: Det siste spørsmålet tror jeg representanten får et mye bedre svar på hvis hun retter det til klima- og miljøministeren. Jeg skulle ønske jeg tok det på stående fot, men det gjør jeg dessverre ikke.

I inneværende budsjett mener jeg at det ligger 29 mrd. kr inne til Husbanken. Det er en vesentlig sum, og en konsekvens av den bevilgningen er at aktiviteten holdes oppe. Det er vesentlige satsinger på forsvar, som også handler om nybygg og istandsetting av bygg, og det er også satsinger på f.eks. sykehus, noe som vil bidra til å få aktiviteten opp.

Jeg mener vi skal strekke oss langt for å ta godt vare på de dyktige håndverkerne vi har. Det som er positivt, er at en del av dem som nå mister jobben i byggebransjen, plukkes opp av anleggsbransjen. De får fast arbeid der og kan gjøre seg nyttige. Dette er åpenbart arbeidskraft vi er helt avhengig av i fortsettelsen, og som vi fortsatt trenger for å bygge landet, men dette er en konjunkturutsatt bransje. Og det er fristende å si, som det siste, at sådan er kapitalismen – det går litt opp og ned en gang iblant, når folks økonomi svinger.

Spørsmål 5

Morten Wold (FrP) [11:51:50]: «I Hallingdølen 23. april 2024 kan man lese at statsråden først etter 28 dager og fem purringer, via en statssekretær, besvarte fire spørsmål fra avisen om reguleringsplanen for fellesprosjektet Ringeriksbanen og E16. Svarene er uklare og diffuse. Planen gjelder både vei og bane. Svarene viser at det er uvisst om regjeringen mener den er gyldig, indirekte at dette ikke er avklart. Dermed risikerer man at det må gjennomføres ny reguleringsprosess – og at dette er forhold regjeringen vil avklare først etter Stortingets behandling av NTP 12. juni i år.

Mener statsråden at Stortinget ikke trenger å vite om gjeldende reguleringsplan for FRE16 fortsatt vil være gyldig hvis togdelen av fellesprosjektet skrotes?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:52:42]: Jeg har forståelse for at representanten ønsker raske avklaringer i en omfattende og komplisert sak som FRE16 er. Nettopp fordi det er mange viktige hensyn å ta, mener jeg det er viktig at vi i denne saken er systematiske og gjør avklaringene i riktig rekkefølge.

E16 Skaret–Hønefoss er en av Norges mest ulykkesutsatte veier. For regjeringen er det viktig å komme i gang med tiltak for å gjøre veien sikrere. I Nasjonal transportplan 2025–2036 har vi lagt opp til at fellesprosjektet deles, slik at Nye veier kan komme i gang med arbeidet så raskt som mulig.

Når vi ikke forhaster oss med å konkretisere handlingsrommet vi har innenfor den vedtatte reguleringsplanen nå, er det fordi vi mener det er viktig å lytte til Stortingets behandling i dette forslaget.

Når Stortinget har behandlet meldingen og fattet sitt vedtak, vil vi selvfølgelig umiddelbart gå i gang med å få på plass de nødvendige avklaringene som trengs før vi kan gå videre med prosjektet. Hvilke handlingsrom vi har innenfor vedtatt reguleringsplan, er en av de avklaringene vi må få på plass så raskt som mulig.

Morten Wold (FrP) [11:53:52]: Jeg takker statsråden for svaret. Et annet spørsmål gjelder at fordi man har ventet på dette prosjektet, har Ringerike kommune brukt ca. 3 mrd. kr i forberedende tiltak. Det aller meste gjelder forberedelser til banens ankomst. For innbyggerne har dette f.eks. ført til meget høye vann- og kloakkavgifter, og også i skolene og andre kommunale tilbud er det investert store beløp for å få tilstrekkelig med kapasitet den dagen banen skulle komme. I tillegg er det brukt 1,8 mrd. kr til planlegging av fellesprosjektet FRE16, og det er innløst ca. 35 eiendommer, hvor folk har måttet flytte fra hjem de var glad i, fordi banen skulle komme – og det bare for å se at dette prosjektet aldri kommer, på grunn av Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen. Mitt spørsmål da er: Hvordan ville statsråden likt å få sitt hjem og sin eiendom innløst, bare for å se at de politiske løftene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ikke var verdt papiret de var skrevet på?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:54:55]: Premissene i spørsmålet er jo feil, for vi har ikke skrotet Ringeriksprosjektet, og vi har ikke skrinlagt banen. Vi har sagt at vi ikke får plass til alle prosjektene nå. Derfor har vi vært opptatt av å få gjort noe, og derfor håper vi at vi kan komme i gang med veien tidligere. Banen vil være et etterfølgende prosjekt, og den vil bli overført til Bane NOR, hvis det er slik Stortinget konkluderer i saken.

Så er det det å si at en stor utfordring – som jeg vil si vi politisk har felles – er at man over tid har spent buen for høyt når det gjelder hvor mange store prosjekter vi kan klare å levere på samtidig. Derfor har denne regjer-

ingen vært opptatt av at den nye nasjonale transportplanen skal være realistisk, og vi har da måttet gjøre tøffe prioriteringsvalg. Det enkleste hadde jo vært å putte alt inn og sagt at alt kan tutle videre som før, men det tror ikke vi hadde ført til at noen særlig flere prosjekter ville blitt realisert.

Morten Wold (FrP) [11:55:52]: Nei, jeg hører statsråden sier det. Før valget i 2021 garanterte dagens stortingspresident Masud Gharakhani for at en stemme til Arbeiderpartiet var en stemme til Ringeriksbanen. Det viser seg da ikke å stemme. Nå er det sånn at politiske ledere i Ringeriksregionen, inkludert Hallingdal, gir uttrykk for at tilliten til statsråden er sterkt svekket. Det gjelder også ledere fra både Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Det gjelder også for LO i Hallingdal og på Ringerike. De ønsker ikke å delta i valgkampen. Så med andre ord boikottes regjeringen av sine egne grunnet det man må kalle egenrådige vurderinger fra statsråden.

Statsråden ønsker heller å bygge jernbane i hjemkommunen Fredrikstad, og det må han jo gjerne få ønske. I revidert budsjett står det at kostnadsrammen for dette veiprojektet er økt med 6 mrd. kr til 27,65 mrd. kr. I lys av det må det være lurt å ta en tenkepause før man går løs på en ny banestrekning med kvikkleireproblematikk. Hva er statsrådets vurdering av det, og er det ikke bedre i så fall å velge en annen trasé, rett mot Sarpsborg, som ikke har de samme problemene, og som er bedre og mindre kostnadskrevende?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:57:01]: Her var det mye på en gang. Det representanten refererte til, er kostnader i Mosseprosjektet, altså i Moss sentrum. Det har ingenting med den videre traseen Haug-Seut å gjøre. Det denne regjeringen har gjort, er det som står i regjeringsplattformen, nemlig at vi skal jobbe videre med intercityambisjonene fra 2013. Tønsberg er innenfor rekkevidde, og man kan ganske straks komme seg dit. Det er en del av indre intercity, Hamar likeså, og Fredrikstad er da det tredje benet på indre intercity.

Jeg registrerer disse debattene om prioritering versus ulike regioner. Sånn vil det nok alltid være. Vi kommer alle fra et sted, og det skal verken være til gunst eller ulempe for den regionen man kommer fra. Det er min tilnærming til det. Så registrerer jeg at om vi sammenligner Fredrikstadprosjektet og Ringeriksprosjektet, hvis vi skulle gå inn i den debatten, så koster altså Ringeriksprosjektet tre ganger så mye.

Spørsmål 6

Frank Edvard Sve (FrP) [11:58:09]: «Heilt sidan 2021 har dagens regjering hevdad at det skulle settast

inn såkalla «kraftfulle tiltak» for å bevege seg mot nullvisjonsmålet for drepne og hardt skadde i trafikken. I kvart år, 2021, 2022, 2023, og no i 2024, har det i debatt etter debatt blitt hevdad frå regjeringspartia at dei såkalla «dødsvegane» i Noreg skulle prioriterast i ny NTP.

Kvifor er ikkje E39 Veibust–Blindheim–Moa med i ny NTP dei neste 12 åra, og kvifor er fellesprosjektet Ringeriksbanen og E16 splitta, noko som fører til stor usikkerheit kring prosjektet?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [11:58:53]: Regjeringen viderefører nullvisjonen for drepte og hardt skadde i trafikken som ett av fem hovedmål i ny nasjonal transportplan. Ambisjonen for trafikksikkerhet på vei opprettholdes og forsterkes gjennom at vi også tallfester et etappemål. Innen 2030 skal det maksimalt være 350 drepte og hardt skadde i trafikken, hvorav maksimalt 50 drepte. Ingen skal omkomme i veitrafikken i 2050.

Regjeringen vil bl.a. forsterke innsatsen innenfor kontroll, håndheving i trafikken, kampanjevirkosomhet og målrettede mindre infrastrukturtiltak på strekninger med særskilte trafikksikkerhetsbehov. Regjeringen vil også vurdere innstramming i regelverket for mobilbruk, vurdere forbud mot tjenester som varsler om politikontroller, og se på muligheten for å skjerpe regelverket når det gjelder å inndra kjøretøy når det er svært grove hastighetsovertredelser.

Regjeringen har gjort noen viktige prioriteringer i Nasjonal transportplan 2025–2036. Vi ønsker å ta vare på det vi har, utbedre når vi kan, og bygge nytt når vi må. Derfor vrir vi ressursbruken mot drift, vedlikehold, fornying og utbedring. Det har igjen ført til at regjeringen har måttet ta noen tøffe valg.

E16 Skaret–Hønefoss er en av Norges mest ulykkesutsatte veier. For regjeringen er det viktig å komme i gang med tiltak for å gjøre veien sikrere. Derfor har vi foreslått å dele fellesprosjektet, og at veidelen – dvs. E16 fra Skaret til Hønefoss – overføres Nye veiers ordinære portefølje. At veiprojektet overføres til Nye veiers ordinære portefølje, innebærer at prosjektet nå vil konkurrere med de øvrige prosjektene i selskapets portefølje. Jeg merker meg likevel at Nye veier opplyser at veiprojektet kan være samfunnsøkonomisk lønnsomt. Samfunnsøkonomisk lønnsomhet er et viktig prioriteringsverktøy for Nye veier, og det kan være mulig med oppstart av E16 Skaret–Hønefoss første seksårsperiode i Nasjonal transportplan, forutsatt nødvendige planavklaringer.

Regjeringen har lagt vekt på å legge fram en realistisk nasjonal transportplan, som jeg innledet med, og regjeringen har vært nødt til å gjøre noen tøffe prioriteringer og valg. Vi har prioritert hardt, og det er ikke plass til alle prosjektene.

Prosjektet representanten viser til, ble tatt ut av nasjonal transportplan av forrige regjering da de la fram gjeldende NTP. Fremskrittspartiet var på det tidspunktet et støtteparti for den regjeringen som da satt.

Regjeringen tar trafikkisikkerhet på største alvor, og i ny nasjonal transportplan er E39 Veibustkrysset i Sula kommune på samme strekning prioritert og er aktuelt for oppstart i første seksårsperiode. Det ulykkesutsatte krysset mener vi bør oppgraderes.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:01:38]: Det vert sagt fleire gonger av statsråden at ein skal ha ein realistisk NTP. Han seier også to gonger no at det er viktig å få sett i gong E16 Skaret–Hønefoss raskt, fordi det på ein måte er dødsveg nummer éin i Noreg. Det heng ikkje heilt på greip når ein seier det, rett og slett fordi at det å splitte E16 Skaret–Hønefoss og Ringeriksbanen fører til utsettjng av E16 Skaret–Hønefoss. Tunnelmasse frå Ringeriksbanen og planlegginga vert sett ut i øydemarka. Ein utset altså med vitande og vilje ein av dei farlegaste vegstrekningane i Noreg gjennom å gjere dei grepa regjeringa no legg fram når det gjeld Skaret–Hønefoss.

Spørsmålet til statsråden er regelrett: Ser ein ikkje det, eller er dette gjort med reint overlegg?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:02:38]: Jeg tror jeg var klar i mitt første svar på hva vi har gjort. Vi har gjort tøffe prioriteringer. En utbygging av Ringeriksporteføljen som et fellesprosjekt som måtte finansieres over statsbudsjettene, ville ha kostnader på over 40 mrd. kr. Når de pengene ikke er til stede, og vi har prioritert andre tiltak, har vi vurdert at det da er klokt å dele prosjektet opp og putte veiprojektet inn hos Nye veier, slik at det kan få en mulig finansiering der og framdrift. Det er å ta den utfordringen som er på den ulykkesutsatte strekningen, på alvor.

På samme måte, men med en litt annen innretning har vi tatt tak i E16 på den andre siden av fjellet. Der velger vi riktignok å bygge fellesprosjektet.

Frank Edvard Sve (FrP) [12:03:24]: Det er eit faktum at dagens regjering tek heilt vekk og ikkje legg inn E39 Solevågseidet–Veibust–Blindheim–Moa. Det er kanskje dødsveg nummer to i Noreg. Det er liten tvil om at det er bra at Veibustkrysset vert lagt inn, men dei fem dødsulukkenene dei tre siste åra skjedde ikkje i Veibustkrysset, men andre stader – bl.a. i Blindheimstunnelen, som er Noregs mest trafikkerte eittløpstunnel, med over 22 000 bilar i døgnet.

Ein vel å ikkje leggje inn det, og ein vel å setje prosjektet E16 Skaret–Hønefoss – som på ein måte er dødsveg nummer éin i Noreg – i ein veldig kritisk situasjon når ein splittar prosjektet. Samtidig som ein legg inn nye jernbanestrekningar, f.eks. til statsråden sitt eige heime-

område – som er heilt usikkert – vel ein altså å utsetje Ringeriksbanen, noko som medfører stor negativitet for Skaret–Hønefoss, og ein vel andre område. Korleis heng det i hop med argumentet om forsvarleg, seriøs og realistisk NTP, når ein berre flyttar pengane?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:04:32]: Det er jo det bitte lille problemet med de 40 milliardene, da. Når de pengene ikke er til stede fordi vi har prioritert en rekke andre mindre prosjekter rundt omkring i hele landet, er det ansvarlig å prøve å finne løsninger som gjør at man får til noe. Fellesprosjektet ville kunne eksistere uten finansiering. Det ville i hvert fall ikke få noe til å skje på denne strekningen. Det vi har valgt å gjøre, er å flytte veiprojektet over til Nye veiers ordinære portefølje. Det er et prosjekt som etter sigende kan være samfunnsøkonomisk lønnsomt og sånn sett vil kunne bli prioritert høyt av Nye veier, men det er det de og styret deres som gjør sine vurderinger av.

Dette er en ansvarlig tilnærming til å få mest mulig ut av fellesskapets midler og løse mest mulig med de pengene vi tross alt har. Det er sikkert sånn at noen vil overby og bruke mer penger, men denne regjeringen er i hvert fall opptatt av at den NTP-en som nå er til behandling, skal være realistisk og gjennomførbar.

Spørsmål 7

Fra representanten Mari Holm Lønseth til justis- og beredskapsministeren:

«Norge har et ansvar for å gi beskyttelse til personer som trenger det. For å hjelpe forfulgte og for å opprettholde tilliten til asylsystemet må det få konsekvenser dersom personer lyver eller gir uriktige opplysninger for å få opphold. Avsløringer i NRK 16. april viser at flere tilbakekallssaker henlegges av ressurshensyn.

Hvordan vil statsråden sikre at UDI har tilstrekkelige ressurser til å håndtere tilbakekallssaker?»

Spørsmål 8

Fra representanten Ola Elvestuen til justis- og beredskapsministeren:

«Stortinget har vedtatt å iverksette tiltak for å forhindre transnasjonal undertrykkelse av personer i Norge. Mange eritreere i Norge utsettes for slik undertrykkelse med trusler, utestengelse, krav om 2 pst. brutto-skatt og annen form for kontroll fra det eritreiske regimet. I forrige uke omtalte NRK at UDI henlegger saker der asylsøkere er mistenkt for juks. Noen av disse sakene gjelder personer som åpent støtter det regimet de flyktet fra i Eritrea.»

Mener statsråden disse henleggelsene er i tråd med det å bekjempe transnasjonal undertrykkelse?»

Spørsmål 9

Fra representanten Sveinung Stensland til justis- og beredskapsministeren:

«Under behandlingen av sak om ungdomsstraff i desember 2023 gikk regjeringspartiene sammen med Sosialistisk Venstreparti og stanset en lovendring som ville gi rask oppstart av hurtigspor i domstolen for unge kriminelle. Stortinget ba om sak i løpet av våren 2024, noe statsråden stadfestet i et svar til Stortinget i februar 2024. Tingretten antok dette ville komme på plass innen sommeren, men jeg tror de vil bli skuffet. Saken ble sendt på høring med frist 22. mai 2024.

Har statsråden tenkt å fremme sak i løpet av våren og således få på plass et hurtigspor i løpet av året?»

Presidenten [12:05:30]: Spørsmålene 7, 8 og 9 er utsett til neste spørretime.

Spørsmål 10

Fra representanten Tobias Drevland Lund til justis- og beredskapsministeren:

«Klassekampen skrev 7. mai 2024 at flere av de internerte etiopierne på Trandum er løslatt. En av disse ble tvangsreturnert til Etiopia, men måtte gjøre vanderreis etter 15 timer fordi norsk politi hadde utstedt reisedokumenter som ikke godkjennes av etiopiske myndigheter. Dersom Etiopia ikke aksepterer tvangsreturer, er retur heller ikke mulig.

Hva tenker statsråden om dette, og vet statsråden hvor mange av de internerte etiopierne dette gjelder for?»

Presidenten [12:05:39]: Spørsmål 10 er trukket.

Spørsmål 11

Geir Jørgensen (R) [12:05:52]: «Bønder, særlig i utviklingsland, lider sterkt under begrensninger satt i WTO-avtalen, og her i Norge må nå enda en vare tas ut av målprissystemet.

Kan statsråden svare på hvorvidt handlingsrommet i WTO blir tilstrekkelig brukt for å sikre Norge og andre lands matsuverenitet, og hva fremtiden til målprissystemet blir, ettersom taket på gul boks er fast?»

Statsråd Geir Pollestad [12:06:23]: Eg takkar for spørsmålet – eller spørsmåla, for det er to spørsmål her:

det eine som handlar om WTO meir overordna, og det andre som gjeld gjennomføringa av målprissystemet og gul boks. Representanten får leia meg i oppfølgings-spørsmåla viss det er det eine eller andre han vil vektleggja meir.

For regjeringa er prinsippet om eit regelstyrt handelssystem viktig, og det baserer seg på ein gjensidig forpliktande avtale i Verdshandelsorganisasjonen, WTO. Noreg er ein open, mellomstor økonomi og er avhengig av velfungerande marknader. Så er det viktig å seia at WTO langt frå alltid er perfekt, og det er viktig at det er rom for nasjonale tilpassingar når det gjeld viktige samsynsomsyn som f.eks. mattryggleik for eiga befolkning.

Noreg har basert landbrukspolitikken sin på WTO-avtalen i meir enn 30 år, med dei endringane som har kome. Eg er oppteken av at me skal bruka handlingsrommet som er i WTO-avtalen, slik me f.eks. gjorde då me for fyrste gong på ti år styrkte tollvernet i statsbudsjettet sist. Det er å bruka aktivt det handlingsrommet som ligg føre.

Det er også slik – og det er òg rett beskrive i spørsmålet – at me har brukt opp handlingsrommet i den såkalla gule boksen. Der avtalte ein under jordbruksforhandlingane i fjor at det skulle jobbast med fram til i år. Det som har vorte greidd ut, er å ta korn eller mjølk ut av målprissystemet. Som representanten veit, går jordbruksforhandlingane no føre seg, men i og med at både jordbruket og staten har peika på at det er mjølk som skal ut av målprissystemet, trur eg det er ganske opplagt kva konklusjonen vert. Så gjeld det å finna eit system vidare framover som gjer at norske bønder får ein stabil pris på mjølka si og ikkje vert avhengige av for store svingingar på verdsmarknaden.

Geir Jørgensen (R) [12:08:45]: I likhet med statsråden er også vi i Rødt opptatt av at vi skal ha et regelstyrt handelssystem. Problemet her er at dette systemet er komplett urettferdig, spesielt for fattige land og fattige bønder, men vi i Norge deler også skjebne med dem fordi det er punkter i WTO-avtalen som gjør det umulig å føre en nasjonalt god politikk for matsuverenitet og bosetting i hele landet. Det som er oppe nå, er at vi er i ferd med å nå dette taket – «gul boks» er et teknisk uttrykk, men det er altså handelsvridende internstøtte som er ordet her. Da er spørsmålet til statsråden: Hva vil statsråden gjøre, og er man interessert i at Norge kunne ta på seg en ledertrøye i kampen mot disse urettferdige punktene i WTO-avtalen?

Statsråd Geir Pollestad [12:09:47]: For oss er det viktig å jobba for handlingsrom innanfor WTO-avtalen for å vareta viktige nasjonale interesser. Under eit møte for alle verdas landbruksministrar i Berlin under Internationale Grüne Woche var WTO eitt av temaa som

vart diskuterte. Eg valde då å halda eit innlegg der eg snakka om behovet for å ha nasjonal matberedskap, og at det måtte avvegast opp mot omsynet til handel. Eg opplevde at det var mykje anerkjennande nikk og støt-tekommentarar, men det er nok framleis slik at retnin-ga i WTO i stort er driven av eit ønske om ytterlegare li-beralisering av verdshandelen. Det er altså rett å seia at Noreg her har både offensive og defensive interesser når det gjeld WTO-spørsmål.

Geir Jørgensen (R) [12:10:48]: Takk for svaret.

Denne våren og forrige vår har vårens vakreste eventyr, jordbruksoppgjøret, på mange måter ikke sett så vakkert ut. Vi har sett våre egne bønder beleire Stortinget i kamp for sin sak. Vi har også behandlet Meld. St. 11 for 2023–2024, som handler om inntekt og selvforsyning, og regjeringen fikk vel ikke et opplagt flertall for sitt syn.

Det vi diskuterer her i dag, målprissystemet som er under angrep, berører direkte bondens inntekt. Hvis det blir slik at vi får en forverring av bondeinntekten gjennom disse angrepene fra WTO, ville ikke det være en fin mulighet til å komme tilbake til Stortinget med hele Meld. St. 11 og få satt tingene ryddig på plass?

Statsråd Geir Pollestad [12:11:48]: Eg er veldig glad for at Raudt var eitt av partia som støtta at me skal ha eit mål om å tetta inntektsgapet mellom bønder og andre grupper, sjølv om ein hadde andre standpunkt når det gjaldt korleis dette skulle målast, og dei føresetnadene som låg til grunn for det. Likevel trur eg det er viktig å ha eit opptrappingsvedtak, og det er det som ligg til grunn for vårens jordbruksforhandlingar. Eg skal ikkje gå inn i dei i detalj, men det skal vera veldig klart at målet for denne regjeringa er at det skal verta meir lønsamt å produsera mat i Noreg, og me skal få ei oppbygging over tid av økonomien i jordbruket. Det er viktig for å oppretthalda rekrutteringa og ha eit landbruk i heile landet.

Eg håpar òg at representanten når han les tilbodet frå staten i jordbruksforhandlingane, finn tydelege spor av saker som òg Raudt var opptekne av under handlinga av Meld. St. 11.

Spørsmål 12

Kari-Anne Jønnes (H) [12:13:04]: «Regjeringen har lagt fram og Stortinget har vedtatt Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning og utsynsmeldingen, og nå behandler Stortinget opptaksmeldingen og profesjonsmeldingen. Alle er tydelige på et økt behov for realfagskompetanse. Likevel er det ikke spor av vilje til satsing på realfag i grunnskolen fra denne regjeringen.

Hva gjør statsråden for å nå målene om økt satsing på og rekruttering til realfag?»

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:13:37]: Jeg deler representantens engasjement og bekymring for realfagene. At ungene våre tilegner seg grunnleggende kompetanse i realfag, er viktig i videreutdanning, i arbeidsliv og for å kunne delta i samfunnet. Realfagskompetanse og god rekruttering til realfagene blir bare viktigere for oss framover for å forstå og bruke mulighetene i en ny teknologi til å løse de store utfordringene i vår tid. Dessverre ser vi at resultatene i flere fag og ferdigheter, inkludert realfagene, går i feil retning. PISA 2022 viste en tilbakegang i matematikk, naturfag og lesing, en forsterket utvikling i norsk skole over tid. Tilbakegangen er stor i matematikk og lesing og noe mindre i naturfag. Det er også langt flere elever enn tidligere som presterer på de laveste mestringsnivåene i PISA, og færre på de høye. Denne utviklingen gjør meg bekymret, ikke bare for realfagene, men for læringsresultatene i alle fag.

I tillegg til at læringsresultatene går ned, ser vi at elevene er mindre motivert for læring og trives dårligere på skolen enn før. Mobbing og fravær øker. Læring, trivsel og motivasjon henger tett sammen, og skal vi lykkes med å snu de negative resultatene, må vi få opp motivasjonen. Tilbakemeldinger fra lærere og elever er at de ønsker en mer praktisk, relevant og variert undervisning. Vi lærer på forskjellige måter, og det må også skolen gjenspeile i alle fag.

Som varslet vil vi legge fram en stortingsmelding om 5.–10. trinn til høsten, der målet er å øke elevenes læring, motivasjon og trivsel. Regjeringen er allerede i gang med å gjøre skolen mer praktisk og variert, og i år er det bevilget 127 mill. kr som kommunene kan bruke til utstyr og praktiske læringsarenaer. Regjeringen har også opprettet en rentekompensasjonsordning på 8 mrd. kr til større investeringer i læringsarenaer og utstyr.

Det er også krevende å lære matematikk hvis man blir forstyrret av egen og andres skjermbruk. PISA-undersøkelsen viser at hele én av fire norske elever blir forstyrret av skjermbruk i matematikktimene. Det er viktig å få opp konsentrasjonen i alle fag, også i realfagene. Jeg har vært tydelig på at det må bli en bedre balanse mellom skjerm og bok og tastatur og penn. I går la regjeringen fram revidert nasjonalbudsjett, der vi foreslår 300 mill. kr til fysiske lærebøker fordi vi vil at lærere skal kunne velge når de mener bok gir best læring til elevene.

Læreren er nøkkelen til god realfagsopplæring, og i år har vi videreført videreutdanningstilbudet for lærere, hvor bl.a. matematikk er et prioritert fag. Vi stiller krav om lærerutdanning for å bli fast ansatt som lærer i skolen, og vi foreslår i tillegg å tydeliggjøre at det kun er de som er ansatt i lærerstillinger, som kan ha faglig ansvar

for opplæringen. Jeg mener at målet om å styrke realfagsopplæring og rekruttering kan nås med tiltakene jeg har nevnt her i dag. Det betyr ikke at vi ikke skal se langs flere spor, og departementet er i dialog med fagmiljøene om hvordan vi kan gjøre realfagene enda bedre og mer motiverende.

Kari-Anne Jønnes (H) [12:16:44]: Takk for svar. Etter det svaret står jeg igjen med spørsmålet om statsråd-ens bekymring er reell, for faktum er at denne regjeringen er skikkelig bakpå og aktivt har motarbeidet satsing på realfag. Det er bred enighet om viktigheten av naturfag, og det løftes fram av alle fagmiljøer. Derfor la vi inn en ekstra time naturfag, som denne regjeringen aktivt har fjernet. Dernest hadde vi lærerspesialistordningen, som denne regjeringen aktivt har fjernet, der lærerspesialist i matematikk var en av mulighetene og en av satsingene som vi lyktes godt med. Likeledes har denne regjeringen aktivt stemt mot et forslag om en ti-årig realfagsstrategi. Spørsmålet mitt er: Er det en reell bekymring, og ønsker statsråden å gjøre noe for at vi skal øke realfagskompetansen?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:17:51]: Jeg er helt uenig i at regjeringen aktivt har motarbeidet satsing på realfag. Vi ønsker en mer praktisk skole som motiverer elever til læring, ikke bare i naturfag, men i alle fag. Hvis vi utvider timeantallet i ett fag uten å redusere det i et annet, vil elevene få enda lengre skoledager. Økt time-tall er også et svært kostbart tiltak – ca. 286 mill. kr. Vi må vurdere timetallsutvidelse i naturfag opp mot andre tiltak som kan styrke realfagene i skolen. Det er ikke nødvendigvis sånn at flere timer betyr økt læring. Det handler om å bruke de timene og den kompetansen vi har, på best mulig måte, og det er noe regjeringen jobber for hver eneste dag. Her må vi som sagt se langs flere spor framover, og vi er i dialog med fagmiljøene om hvordan vi kan gjøre realfagene enda bedre og mer motiverende, men svaret kan ikke alene ligge i å øke antall timer.

Kari-Anne Jønnes (H) [12:18:47]: Naturfag er særlig viktig fordi det vekker nysgjerrighet hos barn, helt fra barnehagen av og opp gjennom hele skoleløpet. Det er det vi er nødt til å vekke hvis vi skal lykkes med å rekruttere til realfag på høyere nivå. Da er vi nødt til å ha et bredt utvalg å rekruttere fra. Det er en viktig sammenheng mellom de utfordringene vi har, både i digitalisering og det grønne skiftet. Hvis vi ikke klarer å produsere nok realfagskandidater i vårt samfunn, lykkes vi ikke med verken å løse utfordringene eller å utløse de store mulighetene vi har. Det beste forslaget regjeringen da har, er å fjerne matematikkkravet til lærere. Man beholder det inntil videre, holder døren på gløtt for å

fjerne det helt, og så har man planer om å gjøre det mye enklere å få dispensasjon. Det er realiteten i profesjonsmeldingen. Så mitt spørsmål er: Hva har statsråden tenkt å gjøre for å bøte på de konsekvensene det får?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:19:56]: Nå er jeg litt usikker på hva representanten sier, men vi har ikke fjernet matematikkkravet til lærerne. Det er fullstendig feil – hvis jeg forsto representanten riktig. Lærerne selv sier at de trenger mer tid og ressurser til implementering av de nye læreplanene, og de nye læreplanene legger nettopp opp til at det skal bli mer praktisk undervisning og pedagogisk handlingsrom for den enkelte lærer. Tallene viser at altfor mange elever i norsk skole er umotiverte. Hvis Høyre tror at å legge på nye timer for umotiverte elever er det som skaper mer læring og mer motivasjon, tenker jeg det er veldig viktig at vi tenker i nye spor, ikke bare at nye timer er svaret på absolutt alt.

Spørsmål 13

Margret Hagerup (H) [12:21:07]: Mitt spørsmål er: «Hva vil statsråden gjøre for at det skal være attraktivt å være lærer?»

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:21:16]: Regjeringens mål er at skolen skal bli et bedre sted, der elevene lærer mer og bedre enn det de gjør i dag. Alle elever skal få utvikle seg, lære fag og det de trenger for livet. Skal vi lykkes med det, er det én ting som er klart: Vi må satse på lærerne. Selv om det den siste tiden har vært fokusert mye på nedgang i søkningen til lærerutdanningen, er det viktig å minne om at det også er lyspunkter vi skal bygge videre på. Heldigvis er det sånn at mange lærere trives og blir værende lenger i yrket. Samtidig trenger vi at flere utdanner seg til lærer.

Sammen med forsknings- og høyere utdanningsministeren har jeg samlet partene til en felles innsats for å styrke rekrutteringen og oppslutningen om læreryrket. Første steg var en felles strategi for rekruttering, som vi la fram i februar. Vi er i full gang med å følge opp tiltakene og sette strategien ut i livet. I år har vi forsterket innsatsen med å informere om muligheten for å slette studielån og for stipender for å ta en lærerutdanning. Aldri før har så mange fått tilbud om stipend. Nasjonalt prosjekt for lærerrekuttering har lagt ned en stor innsats for å promotere lærerutdanningen og læreryrket.

Framover vil vi gjøre lærerutdanningen mer tilgjengelig, ikke minst for dem som allerede jobber i barnehagen og skolen. Det jobber mange dyktige personer i skolen som burde få muligheten til å begynne på og fullføre en lærerutdanning.

Det viktigste vi gjør for at læreryrket skal være attraktivt, er å sørge for at barnehager og skoler er gode steder å jobbe. Jeg vil gi lærere og ledere gode rammer gjennom både regelverket og muligheter for faglig utvikling. Nå utvikler vi et nytt system for kompetanse og karriereutvikling. Vi jobber aktivt med at lærerne skal være sjefen i klasserommet. Vi har bl.a. tydeliggjort lærerens handlingsrom for å gripe inn fysisk overfor elever og vil styrke dette handlingsrommet framover.

Jeg er også opptatt av at vi må styrke laget rundt barn og unge, sånn at rammene for læring og utvikling blir best mulig. Dette kommer vi tilbake til i stortingsmeldingen om 5.–10. trinn og om sosial utjevning og mobilitet. Jeg kan forsikre representanten om at jeg har høye ambisjoner for at barn, unge og voksne skal ha gode vilkår for å utvikle seg og lære. Da må alle bidra til at læreryrket oppleves og omtales som et aktivt og framtidsrettet valg. Det har vi alle sammen et ansvar for.

Margret Hagerup (H) [12:23:46]: Jeg synes det er bra at statsråden sier at en må satse på lærerne, men handlingen er jo at en senker kravene og fjerner karriereveiene. Vi er enige om at det å være lærer er en av Norges viktigste jobber. En gode lærer som ser og forstår elevene, kan utgjøre forskjellen på om ungene våre mestrer skolen eller ikke. Da Høyre innførte lærerspesialistordningen i 2015, var det den eneste karriereveien i norske klasserom. Det systemet som vi bygde opp, er nå bygd ned, og kompetansemiljøene forvitrer. Universitetet i Stavanger, som tilbød en lærerspesialistutdanning gjennom flere år, har nå tomme studieplasser, og sånn er det over hele landet. Så spørsmålet er: Hva er det med lærerspesialistordningen regjeringen er så uenig i?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:24:34]: Lærerspesialistordningen var en pilot som regjeringen valgte å avslutte litt tidligere enn det som var planlagt. Kritikken av ordningen har bl.a. handlet om at rollen til lærerspesialisten var uklar, og at det har vært satt av for lite tid til det arbeidet de skulle gjøre. Videre utvikling av karriereveier er en del av arbeidet med å utvikle et nytt system for kompetanse og karriereutvikling sammen med partene – vil jeg understreke – og departementet har hatt flere møter med partene den siste tiden om karriereveier i barnehage og skole. For regjeringen er det viktig å ha med partene når vi skal utvikle karriereveier, og det handler også om avtaler mellom partene i arbeidslivet.

Margret Hagerup (H) [12:25:20]: Samtidig som statsråden sier at en har hatt flere møter, går tiden uten at det er mulighet for å ta lærerspesialistutdanning. Den hadde to formål. Det første var at dyktige og engasjerte lærere får mulighet til faglig utvikling og å motivere dem til å fortsette med å undervise. Det andre var å styr-

ke profesjonsfelleskapet og utvikle skolen som en lærende organisasjon.

Da jeg besøkte Skeiane ungdomsskole, traff jeg Aina og Liv Oddrun, som er lærerspesialister i lesing og regning. De sa at den viktigste effekten er at det styrker hele lærerlaget, og det gir bedre læring for alle elevene. I Høyre-styrte Sandnes har man satt av midler i kommunen for å få tilbake deler av spesialistordningen lokalt fordi de ser at det så viktig. Denne ordningen er savnet over hele landet, og det er mange lærere som har tatt til orde og uttrykt at det nå ikke finnes noen karriereveier i norsk skole, samtidig som årene går. Statsråden sitter på makten, i tillegg til å gå på disse møtene, og det er statsråden som kan sikre at det finnes karriereveier i skolen. Spørsmålet er: Når kan vi forvente at det kommer på plass igjen?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [12:26:26]: Vi utvikler et nytt system for kompetansekarriereutvikling som skal være klart i 2025. Systemet inkluderer veiledning av nyutdannede lærere, karriereveier, videreutdanning, barnehage og skoleutvikling. Målet er at flere ansatte i barnehager og skoler skal få etter- og videreutdanning, og at læreryrket skal bli enda bedre. Vi har også gitt Nasjonalt prosjekt for lærerrekuttering et nytt og bredere mandat. De koordinerer rekutteringstiltakene mellom utdanningsinstitusjoner og promoterer lærerutdanning og læreryrket. Fra høsten får 671 tilbud om utdannings- og rekutteringsstipend. Dette er 68 flere enn i fjor, og aldri før har så mange fått et stipend for å ta lærerutdanning. Så ser vi også at «turnoveren» blant lærere som er ansatt i en kommune, er noe lavere enn for andre yrkesgrupper i kommunal sektor, og nesten fire av fem sysselsatte med lærerutdanning jobber i barnehage- og skolesektoren eller i næringer der utdanning er relevant. Det er godt å merke seg.

Presidenten [12:27:28]: Spørsmål 14 er besvart tidligere.

Spørsmål 15

Ola Elvestuen (V) [12:27:50]: Jeg må først få lov til å takke statsråden for tidligere samarbeid i energi- og miljøkomiteen og så gratulere med ny rolle som fiskeri- og havminister. Så til spørsmålet:

«Ifølge Havforskningsinstituttet er de største truslene mot livet i Oslofjorden fiskeri, i tillegg til miljøgifter, mikroplast, fysisk påvirkning og næringsssalter. I fjor foreslo Venstre begrensninger i fisket, herunder forbud mot bunntåling og lokale fiskeforbudssoner. Regjeringen stemte dette ned. I regjeringens forvaltningsplaner

for Nordsjøen og Skagerrak er Ytre Oslofjord definert som et særlig verdifullt område.

Hvilke tiltak vil statsråden innføre for å begrense fisket og gjenopprette fiskebestanden i Oslofjorden?»

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [12:28:42]: Jeg vil på samme måte takke for et godt samarbeid i energi- og miljøkomiteen, og jeg vil si det er særdeles hyggelig å få mitt første spørsmål her i spørretimen fra representanten Elvestuen. Så til spørsmålet som er stilt:

Oslofjorden ligger langs det tettest befolkede området i Norge og er sterkt miljøpåvirket fra mange kanter. Jeg tar på høyeste alvor den miljøtilstanden som Oslofjorden er i, og jeg er bekymret for økosystemet i Oslofjorden. Vi opplever at det er et stort engasjement for Oslofjorden fra mange kanter, og det pågår en stor mobilisering for å styrke fjorden, noe som er veldig bra. Jeg er opptatt av at fiskeriforvaltningen også skal bidra i det viktige arbeidet som gjøres for Oslofjorden.

Fiskeridirektoratet og Miljødirektoratet har fått i oppdrag å utrede ytterligere tiltak for å bygge opp fiskebestandene og styrke økosystemet i Oslofjorden. Resultatet av denne utredningen vil komme i juni.

Det er svært viktig at vi har god kunnskap om både hvordan fjorden er påvirket, og effekten av tiltakene for å redusere påvirkningen. Havforskningsinstituttet gjør her et viktig arbeid for å styrke kunnskapsgrunnlaget, og direktoratene vil bidra med vurderinger av forvaltnings-tiltak.

Utredningen av nye tiltak vil ferdigstilles i juni. Jeg mener det er viktig å ikke forskuttere resultatet av utredningen, men jeg kan betrygge representanten om at jeg er utålmodig etter å komme i gang med å vurdere tiltak som best vil bidra til å styrke fjorden og fiskebestandene. Videre vil jeg fortsette å ta del i det viktige arbeidet som gjøres for fjorden i forbindelse med «Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv».

Ola Elvestuen (V) [12:30:30]: Jeg vil takke for svaret. Det er riktig at det er veldig mange ting som påvirker Oslofjorden. Samtidig er det viktig å ha med seg – som Havforskningsinstituttet sier – at det er fiskeri som mest påvirker de fiskebestandene vi har. Med den tilstanden som nå er for spesielt kysttorsken, men også andre arter i Oslofjorden, har fiskeriforvaltningen på mange måter spilt falitt når det nå er så dårlige bestander som det er.

Jeg er godt fornøyd med at det gjøres nye utredninger, og vi får disse i juni. Spørsmålet mitt er: Dersom de nå viser det jeg forventer – hvor dårlig tilstanden er – er statsråden da klar for også å gjennomføre de harde tiltakene, som f.eks. forbud mot bunntråling i hele eller deler av Oslofjorden?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [12:31:40]: Jeg vil starte med å si at den jobben Havforskningsinstituttet har gjort, er et viktig arbeid og grunnlag for de videre vurderingene som skal gjøres – det å se på de ulike risikoene og særlig på hvordan man kan styrke fiskeribestanden i fjorden som en videre oppfølging.

Det er også viktig for meg å påpeke at det finnes flere metoder for å sammenligne risiko fra ulike påvirkningsfaktorer. Da Havforskningsinstituttet la særlig vekt på akutte og utbredte påvirkninger, kom høsting av yrkesfiske og fritidsfiske ut som den største påvirkningsfaktoren som bidro til størst risiko.

Jeg mener det er viktig, og vi skal som sagt ta alle faktorer som har negativ påvirkning, på største alvor. Vi skal se på tiltak som kan bidra til å bedre økosystemet og miljøtilstanden i fjorden. Det er viktig å få fram at i alternative metoder har man f.eks. vektlagt kroniske påvirkninger med lokal eksponering, som utgjør en risiko for mange økosystemkomponenter, og der kom miljøgifter ut som den påvirkningsfaktoren som bidro mest.

Ola Elvestuen (V) [12:32:46]: Ja, vi må jobbe med å stoppe avrenning fra landbruket. Vi må få nitrogenrensing av vann og avløp. Vi må gjøre tiltak for restaurering av områder. Det må gjøres. Samtidig er fiskeri en sentral del, og det er også der man kan få tiltak som kan gjennomføres raskt.

Ytre Oslofjord er vel det området i verden som har vært i hvert fall lengst og kanskje også hardest bunntrålet. Det er ingen andre steder man har hatt bunntråling siden 1890-tallet, som i Ytre Oslofjord. Jeg håper statsråden er villig til å sette restriksjoner når man får denne rapporten.

Andre tiltak vi savner, er å få reelle fiskeforbudssoner og et nettverk av det. Det etterspør man internasjonalt. Spørsmålet blir da: Er statsråden villig til også å iverksette fiskeforbudssoner i Oslofjorden?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [12:33:54]: Jeg er som sagt opptatt av å få den rapporten presentert og få lagt det til grunn når man skal gjøre ytterligere vurderinger av tiltak.

Det er viktig å få fram at det allerede er gjort en hel rekke tiltak som går på fiskeri. Det er bl.a. forbud mot å fiske torsk i Oslofjorden. Det er forbud mot fiske i 14 gytefelt i tiden da torsken gyter. Det er forbud mot å fiske med bunnsatte garn, og det er også krav om sorteringsrist ved bruk av rekestrål.

Samtidig er det viktig bare å være ærlig på at høsting av marine ressurser innebærer en viss påvirkning på naturen, og at dagens bunntråling i hovedsak foregår på rekefelt som har vært benyttet i lang tid. Jeg tror også det er viktig at vi bare er åpne og ærlige om at de ulike tingene vi gjør, har ulike påvirkningsfaktorer og også gir uli-

ke bidrag tilbake til samfunnet. For fiskeriets del gir det både mat og opplevelser. Så blir det til slutt en politisk avveining hvordan vi skal vektlegge de ulike hensynene.

Jeg er opptatt av å følge det opp videre på en veldig god måte.

Presidenten [12:34:57]: Da er sak nr. 2 ferdigbehandlet.

Sak nr. 3 [12:34:59]

Referat

Presidenten [12:35:01]: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.36.

